

Maria Dorina Pașca

Ionela Simon Pinte

EDU – PUERI

(mic îndreptar pentru personalul din creșă)

Autori:

Conf. univ. dr. Maria Dorina Pașca

Asist. univ. drd. Ionela Simon Pinte

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PAȘCA, MARIA DORINA,

EDU – PUERI:

mic îndreptar pentru personalul din creșă /
Maria Dorina Pașca, Ionela Simon Pinte,

Târgu-Mureș: Editura Ardealul, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8372-62-4

I. Pinte Ionela Simon

37

Maria Dorina Pașca

Ionela Simon Pinteia

EDU – PUERI

(mic îndreptar pentru personalul
din creșă)

Editura Ardealul,
Târgu-Mureș, 2019

Motto:

“Noi, Ion și Ioana
Cu puterile noastre
Am durat acest sfânt
COPIL
Întru veșnica pomenire
A acestui soare
Și-a acestui pământ!”

(*Ctitorie* – Marin Sorescu)

C U P R I N S

La început de... creșă! / 9

Cap. 1 – Mă iubești și mă respecti? / 13

1.1. – Educația prin iubire / 13

1.2. – Ai răbdare cu mine? / 19

Cap. 2 – Sunt mic, dar ... cresc / 22

2.1. – Factorii dezvoltării / 22

2.2. — Repere educaționale în intervalul
0-3 ani / 25

2.3. Perioada prenatală și primele zile de
viață / 29

2.4. – Copilul de la naștere la 6 luni / 39

2.5. – Copilul de la 6 luni la 12 luni (1 an) /46

2.6. – Copilul de la 1 an la 2 ani / 53

2.7. – Copilul de la 2 ani la 3 ani / 60

Cap. 3 – Eu și familia mea / 65

3.1. – Ce și cine sunt eu? / 65

3.2. – Modelul părinților mei / 68

3.3. – Ajutoarele familiei mele / 82

3.4. – Comunicarea în relația copil -
adult/părinte versus adult/ părinte - copil / 87

Cap. 4 – Și el/ea este ... fratele meu/sora mea / 96

4.1. – Identități ale deficienței și
handicapului / 96

4.2. – Caracteristicile handicapului de:
intelect, auz, văz și polihandicap / 99

4.3. – Tulburări de limbaj / 104

4.4. – Autismul – elemente conceptuale /105

Cap. 5 – Nu mă ... bate! / 114

5.1. –Molestarea / 114

5.2. – Abuzul psihic și fizic / 117

Cap. 6 – Sunt pregătit/ă pentru ... grădiniță? / 121

6.1. – Caracteristicile perioadei
antepreșcolare / 121

6.2. – Dezvoltarea atașamentului / 126

6.3 – Pregătirea pentru perioada preșcolară /130

6.4. – Ține minte că ... / 132

Cap. 7 – Cânt și spun poezii / 160

7.1. – Cântece, cântecele / 160

7.2. – Poezii, poezioare / 171

Bibliografie / 184

La început de ... creșă

Considerat ființă și nu obiect, **copilul**, vine pe lume din iubire și de aceea, e necesar să-i acordăm atenția cuvenită, el fiind **lumina ochilor noștri**, dar și **tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte**.

De fapt, cele cuprinse în paginile de față ca fiind micul nostru îndreptar, se doresc a fi o primă **cărămidă** din marea construcție a **casei**, astfel încât drumul său în viață, chiar și de timpuriu, să pornească corect, echilibrat și plin de achiziții cognitive, vegheate toate de iubirea și respectul față de **Măria Sa – Copilul**.

În acest context, prin structura sa, îndreptarul **Edu-pueri** reprezintă un viabil, accesibil și complementar instrument de lucru în cadrul activităților educative desfășurate în creșă. De

aceea, capitolele au punctat momentele dezvoltării cronologice a copilului cuprins în intervalul 0-3 an, având o abordare mai personală, interesantă, apropiată, dar mai ales, accesibilă, pornind de la:

- Mă iubești și mă respecti?
- Sunt mic, dar...cresc
- Eu și familia mea
- Și el/ea este... fratele meu/sora mea
- Nu mă bate
- Sunt pregătit/ă de ... grădiniță?
- Cânt și spun poezii

astfel încât întregul areal al imaginii sale, este surprins printr-o nouă modalitate, îndemnând totodată la informarea și pregătirea psihopedagogică continuă din partea Edu-pueri.

Astfel, creșa devine reper al educației timpurii, punând bazele cognitive a celor ce vor veni, pornind chiar de la primul pas, zâmbet și îm-

brățișare mare, continuând cu ochii curioși și aplauzele prelungite ale serbării la care au reușit să recite/cânte întreaga poezie/ întregul cântec și ajungând în timp la eternul: „Eu când o să fiu mare ...”

Autoarele

Cap. 1 - Mă iubești și mă respecti?

1.1. – Educația prin iubire

1.2. – Ai răbdare cu mine?

1.1. Educația prin iubire

Copilul este ființă și nu obiect, el vine pe lume din iubire, și de aceea e necesar să-i acordăm atenția cuvenită, fiind **lumina ochilor noștri**, dar și „tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte”.

În acest context, e necesar a cunoaște că, neștiind a echilibra iubirea cu celelalte componente ale dezvoltării sale, copilul nu va face corect decantările între **cât** și **de ce**, astfel fiind necesar a educa ... iubirea.

De aceea, copilul:

- trebuie să simtă afecțiunea celor din jur și că este iubit;
- este sensibil emoțional la trăirile părinților;
- are dreptul la iubire;
- trebuie ascultat (opinia lui apare odată cu vârsta);
- merită să fie respectat;

Toate acestea sunt necesare pentru a **umple rezervorul emoțional** al copilului care începe să se raporteze și la altă comunitate în afara familiei, luate ciclic ele fiind: creșă, grădiniță și școală.

În acest context, precum avem cinci degete la o mână, așa putem enumera și cele cinci limbaje ale iubirii față de copil, educându-l prin ea. Astfel, pornim, gradat într-un practic, crescendo, de la:

1. **mângâieri fizice:**

- îmbrățișări și săruturi, mai ales la cei mici (părintești pe frunte și-n creștet, prietenește pe obraji și **niciodată** pe gură);
- ținutul în brațe fiind foarte important pentru sugari;
- importante până în jurul vârstei de 4 ani, fiind pline de afecțiune, nefăcând diferența între fete și băieți;

2. **cuvinte de încurajare:**

- pozitive și folosite la momentul oportun;
- atenție la: tonul, vocea, atmosfera și cadrul de referință;
- recompensa prin cuvinte laudative (valori morale);

- făcută încurajarea în cunoștință de cauză (exp: „Aruncă gunoiul” sau „Te pot ruga să duci gunoiul în locul meu?”);
- recunoașterea și prin cuvinte că, există copilul;

3. **timpul acordat:**

- e necesar a ne face timp pentru copil, jucându-ne cu el, ajutându-l la activități, înscriindu-l în **timpul nostru**;
- este darul permanent al părintelui: „Ești important pentru mine, îmi place să fiu cu tine, clipă de liniște și iubire, copile”;
- împărtășește-i gândurile tale și privește-l când îi vorbești;
- vorbiți, spune-i povești, recită-i poezii, mișcați-vă și plimbați-vă;
- începeți să citiți împreună „cărțile de colorat, imaginile, mesajele”;

4. darurile:

- darul este din suflet, iar cadoul din...
mall;
- prin darul oferit de părinte, copilul să simtă că acestuia chiar îi pasă de el (mai mult moral decât material);
- să-i dăruiască dar să și primească îmbrățișări, zâmbete, râsete și chiar priviri tandre;
- să fie învățat să dăruiască;
- să știe să se bucure când dăruiește, dar și primește.

5. serviciile:

- nu-ți ajuți copilul, făcând tu, ca părinte tot ce ar trebui să facă el (exp: Săracul, e mic, nu știe...)
- să servească interesele copilului;
- învățat să facă prin exemplu și activitate directă;

- să fie făcute în funcție de particularitățile de vârstă;
- să porniți întotdeauna de la: **Nu faceți voi ce poate face copilul** – Maria Montessori

Cele menționate anterior se pot constitui într-o veritabilă **bază de iubire**, astfel încât, educația într-o asemenea conjunctură, să se sprijine pe patru elemente, cum ar fi:

a). satisfacerea nevoilor emoționale și de iubire ale copilului nostru;

b). asigurarea unei pregătiri pline de iubire, dar și formarea unei discipline a copilului (liber consimțită);

c). asigurarea unei protecții fizice și emoționale pentru copil;

d). explicarea și exemplificarea controlului mâniei pentru copil;

toate evidențiind nevoia unei măsuri, a unui echilibru emoțional-parental, pornind chiar de la dictonul latin: **Non multa, sed multum.** (Nu tot ce e mult, e și bun).

1.2. Ai răbdare cu mine?

Se spune că:

- **Atunci când n-ai răbdare, să-ți cumperi!**

- **Îți trebuie ... răbdare ca să cauți acul în carul cu fân.**

- **Răbdarea înseamnă să știi că iarba nu crește mai repede dacă tragi de ea.**

citare care aduc în atenție, mai ales pentru **Educația**, nevoia, dar și necesitatea ca **răbdarea** să devină o ... **calitate.**

De aceea, e necesar a se cultiva răbdarea,
atunci când:

- nu te superi;
- nu te necăjești;
- nu te enervezi;
- încerci să înțelegi situația creată;
- nu te grăbești;
- nu judeci pripit;
- nu te manifesti temperamental;
- nu abandonezi în fața unui eșec;
- ești optimist;
- ești înțelegător;
- te preocupă soarta celor din jur;
- accepți o provocare;
- accepți o schimbare;

iar lista poate rămâne deschisă, făcând în așa fel
încât, propria experiență să o completeze, ea
fiind foarte importantă, ajutând ca, în unele situ-

ații, metaforic vorbind, răbdarea s-ajute ca să treacă prin urechile acului chiar și ... cămila.

Cap. 2 - Sunt mic, dar ... cresc

2.1. Factorii dezvoltării

2.2. Repere educaționale în intervalul 0-3 ani

2.3. Perioada prenatală și primele zile de viață

2.4. Copilul de la naștere la 6 luni

2.5. Copilul de la 6 luni la 12 luni (1 an)

2.6. Copilul de la 1 an la 2 ani

2.7. Copilul de la 2 ani la 3 ani

2.1. Factorii dezvoltării

În structura sa, dezvoltarea, raportată în cazul nostru, este condiționată de trei factori și anume:

1). – **ereditatea** – reprezintă zestrea nativă, un specific biologic ce garantează o anumită formă diferențiată de adaptare și de reacție (trăsături cunoscute și sub numele de „predispoziții native”, ca rezultat al dezvoltării biologice complexe de-a lungul generațiilor);

2). - **mediul** – în acest context, reprezintă totalitatea cerințelor sociale și a relațiilor în care trăiește și acționează copilul, delimitând:

a). micro-sistemul = mediul imediat (familia, rudele, educatorul, creșa, grădinița, școala);

b). macro-sistemul = mediul social (reprezintă în general, societatea cu întregul său areal al particularităților sale social-istorice);

3). – **educația** = are calitatea de a fi un factor decisiv, un proces permanent și continuu, care nu se referă doar la educația intelectuală (informa-

tivă și formativă) ce se realizează în instituțiile de învățământ, ci de la toate influențele care modelează copilul în vederea creerii unei personalități structurate, trebuind să asigure adaptarea optimă a copilului la cerințele societății, bazându-se pe potențialul individual.

Factorii enunțați anterior reprezintă un corolar al dezvoltării umane, făcând astfel ca individul să corespundă cerințelor epocii istorico-sociale pe care o trăiește și la care se raportează într-un cadru temporal.

Într-o succintă abordare și în altă ordine de idei, vorbim despre dezvoltare, pornind și de la cea:

- 1). cognitivă = reprezentând cunoașterea;
- 2). fizică = corp armonios și sănătos;
- 3). psiho-socială = integrare, adaptare și relații cu/ în comunitatea din care face parte;

2.2. Repere educaționale în intervalul 0-3 ani

În această perioadă, actul educațional surprinde sub forme diferite, cum ar fi:

- sporirea încrederii mamei în propriile forțe cât și în copil;
- discuția mamei cu copilul din primele zile, cuvintele calde și mângâierile vor avea efecte benefice, el **discută** – scoțând limba mamei știind că aceasta îi place;
- obișnuirea cu plimbarea în natură, scoaterea la aer, cel puțin 3-4 ore pe zi;
- lipsa stresului din partea mamei atunci când i se face baie (primele zile, cu ajutor din partea cunoscătoarelor – bunici);
- recunoașterea mamei de către copil (nou-născutul) după miros, deci, rămâ-

ne la același: săpun, deodorant, parfum, ele devenind „semne”;

- ferirea noului născut/ copilului de „tehnica modernă”, televizor, calculator, telefon mobil (mai puține fotografiile și expuneri la radiații);
- e necesar a lua în concediu nou-născutul/ copilul în această perioadă? (Ce fel de condiții trebuie să-i asigurăm? Ce urmări faste sau nefaste pot apărea? E laudă sau chiar o necesitate acest fapt? Credem că-și va aminti pe unde „a umblat”?)

Totodată, să avem grijă **să trecem hainele pe copil și niciodată copilul în haine** deoarece îi creează o stare de abandon, neliniște și disconfort, de aceea e necesar să-i vorbim, să-l liniștim, practic, să colaborăm cu el, în vederea îndepăr-

tării riscului de inadaptare pe parcursul unui timp dat și-ntr-o situația dată,

De asemenea, e important a menține corpul copilului curat (spălat, înfășat), cu haine ce-i mențin confortul (nici prea strâmte, nici prea largi, lungi sau scurte, călduroase, sufocante), tăierea unghiilor fiind pe același plan al reușitei:

- la mâini – rotunjite
- la picioare – drepte (evitând încarnarea)

Pentru o bună dezvoltare în această perioadă, e necesar a ține cont de:

a). **trebuințe**, ce pot fi:

- de apărare;
- de hrană;
- de eliminare (scaun);
- de foame și sete;
- de somn;

bioritmul ce se crează, fiind de interes major, el reprezentând **tic – tacul ceasului** fiecăruia dintre noi, pornind de la râs și ajungând la plâns, de la bucurie la tristețe, de la plăcut la dureros, de la știut la neștiut.

b). **dezvoltare psihologică** - ce reprezintă interacțiunea strânsă:

- progresivă;
- globală:
- a tonusului;
- a mișcării;
- a inteligenței;
- a limbajului;

construindu-se pas cu pas și având în vedere particularitățile de vârstă ale celui în cauză.

c). **dezvoltarea in integrum** ce este rezultată:

- predispozițiilor genetice;

- maturizării fiziologice;
- contextului:
  - familial;
  - social;
  - cultural;
  - economic;

toate generând întregul care va apărea complet, complex și benefic, atunci când toți itemii sunt îndepliniți iar bucuria de a avea un copil, este o ... binecuvântare.

2.3. Perioada prenatală și primele zile de viață

Minunea concepută din iubire și rod al acesteia are nevoie și se hrănește cu ea, făcând posibilă comunicarea dintre **făt** și **mamă**, încă din perioada în care-și „fac semne”.

De aceea, viitoarea mamă **trebuie** să comunice cu el, prin canalul:

1). **fiziologic** = ce se referă la un schimb biunivoc, în care mama asigură hrana și oxigenul necesar dezvoltării fătului, iar acesta, prin placenta, livrează hormonii necesari pentru bunul mers al sarcinii.

E momentul în care mama va conștientiza ce efecte nocive asupra bunului mers al sarcinii și evoluției sale au:

- alcoolul;
- tutunul;
- drogurile;
- radiațiile;
- medicamentele;
- neliniștea;
- furia;
- depresia;
- agresivitatea;

și alte ispite ce par la prima vedere inofensive, dacă „aplecăm urechea” la informații nefondate și „prinse din zbor”.

2). **comportamental** = este dat de configurația predominant gestuală, prin care cei doi, mai mult sau mai puțin conștienți, își transmit diverse mesaje „codate”, loviri și mângâieri, de aceea mama îi va:

- vorbi;
- cânta;
- zâmbi;
- povesti;

astfel încât să se realizeze dar și sudeze, o legătură benefică pe perioada sarcinii și nu numai, între cei doi **parteneri** într-ale vieții.

3). **empatic** (extrasenzorial) = prin care se va veghea ca toate căile de acces către făt, să func-

ționeze permanent, el să simtă că este dorit și iubit, nefiind niciodată pus în situația de a auzi ce n-ar vrea să audă: „nu te-am dorit, nu te vreau, nu te iubesc, pleacă, dispari”, stigmatul e mai dureros decât orice însemn cu „fierul roșu”.

Totodată e absolut necesar ca să se creeze triada între mamă-făt-**tată**, cel din urmă participând afectiv la toate evoluțiile din perioada sarcinii, viitorul fiind și **al lui**, iar mândria de **a fi tată** e unică.

De asemenea, e bine ca de la începutul sarcinii, gravida să cunoască și unele date esențiale despre:

- naștere;
- moașă;
- medic;
- modalități de naștere;

participând efectiv la unele cursuri organizate în acest scop, deschiderea spre noua calitate de **ma-mă**, fiind absolut necesară și bine înțeleasă.

Deoarece se pot întâlni cazuri în care fătul nu prezintă o dezvoltare normală și armonioasă, cauzând greutăți sarcinii cât și mamei, e bine ca aceste repere maladive să fie aduse la cunoștința familiei, hotărârile importante privind viața celor doi, să fie luate împreună și în cunoștință de cauză, pornind de la dictonul „Primum non nocere” (În primul rând să nu faci rău).

Și trecând cu bine peste tot și toate după cele nouă luni de sarcină, apare **nașterea**, ca fiind miracolul lumii și-al vieții veșnice.

Dintr-o altă perspectivă, nașterea reprezintă acea trecere brutală a fătului dintr-un mediu lichid în care temperatura este constantă și unde stimulările tactile și auditive sunt facilitate, fiind hrănit în permanență, ajungând într-un mediu în-

conjurător mai degrabă ostil, în care nu are nicio autonomie, devenind ... dependent.

În acel moment are nevoie imediată de prezență afectivă și stimulări senzoriale pentru a menține echilibrul său psihologic prin:

- legănări;
- mângâieri;
- cuvinte calde;
- priviri pline de încredere;

astefel încât să simtă din primele sale clipe de viață, iubirea și nu ura, nici chiar dezamăgirea că „n-a fost băiat” așa cum și-a dorit ... tatăl.

Este momentul în care, cei vizați, vor calcula scorul Apgar, la unu, cinci și zece minute, evoluția noului născut, ținând cont de:

- puls (lent sau rapid);
- respirație (regulată, întreruptă de plâns sau nu);
- tonus (relaxat, activ);

- reactivitate (inert sau cu grimasă);
- colorația pielii:
  - roz = satisfăcător
  - bleu = anoxie (lipsă de oxigen)

Zecele este dorit de toate mamele, mai ales că pentru fiecare element, se acordă câte două puncte, scara vaorică coborând, fiind totuși satisfăcător peste șapte, problemele apărând între zero și șapte.

Și primele zile ale **noului născut** aduc termenul de **familie** în locul celui de **cuplu**, deoarece:

- **soția** se transformă și în **mamă**, ce nu trebuie să fie doar biologică, știut fiind că sarcina aduce schimbări în viața femeii și nu numai;
- **soțul**, devenit și **tată**, primește astfel cea mai puternică dovadă de iubire din

partea soției, fiind mama copilului lui, urmând a fi alături de aceasta în mod activ, copilul având nevoie de amândoi părinții, el devenind ... liantul.

E foarte important a cunoaște că **în primele zile**, vor fi controlate reflexele arhaice ale noului născut, ele dispărând în primele șase luni, și anume:

a). – reflexul de orientare/căutare = întoarce capul la bătaie, la vocea mamei pentru răs;

b). – reflexul înotului = să-și țină respirația sub apă;

c). – mersul automat = ținutul vertical, talpa atinge ceva;

d). – înfășcarea = bebelușul strânge degetul unei persoane ce-l pune în palma acestuia;

e). – reflexul lui More = se întinde, lasă capul pe spate, deschide brațele;

Să nu uităm că, apariția copilului poate aduce schimbări în **familie** pornind de la:

- al câtelea membru/copil este;
- dacă este acceptat sau nu;
- dacă este iubit sau nu;
- dacă este abandonat;
- rolul fraților și poziția acestora față de noul copil / membru venit (pot exista premise pentru apariția geloziei între frați);
- locul acestuia în structura familiei;
- implicarea comunității în bunul mers al familiei;

Și tot aici, evident, apare **momentul alăptării** noului născut, fiind cunoscute beneficiile **laptelui de mamă**, adică:

- este de neînlocuit acolo unde se poate;

- este singurul aliment ideal pentru nou-născutul și unicul dar al naturii deopotrivă pentru săraci cât și bogați;

Actul în sine, ridică și o serie de întrebări legate mai ales de:

- perioada optimă pentru alăptare;
- cele afirmate de medici (sursă de anticorpi, etc.);
- cele afirmate de psihologi:
  - crearea dependenței dintre cei doi peste limita normalului;
  - refugiu pentru mame;
  - probleme legate de dentiție;
  - hrană solidă și dezvoltare armonioasă;

Atenție la modul câteodată agresiv din partea mamei de a alăpta până la vârste preșcolare

5-6 ani, fiind în detrimentul copilului pe care implicit „îl face de rușine” și-i crează un disconfort în fața celorlalți ce-l numesc „bebe-bebeluș”. Ce-am câștigat? O postare pe rețeaua de socializare? Până unde ducem relația mamă-copil? Se creează dependență? Da?!

Întrebări care, de-a lungul anilor în anumite situații, își vor găsi răspunsul.

2.4. Copilul de la naștere la 6 luni

Pentru o bună creștere și cu eficiență maximă e necesar a lua în considerare următoarele premise:

- implicarea întregii familii în educarea copilului;
- respectarea unor reguli privind – când, cât și de către cine este luat copilul în brațe;

- învățarea copilului să aibă încredere în cei din jur, la evenimentele ce apar deja în viața lui, cum ar fi:

- îmbăierea;

- ținutul în brațe;

- îmbrăcarea;

- hrănirea;

- îngrijirea permanentă;

- se manifestă în această perioadă, stări ca:

- plâns;

- râs;

- țipăt;

- comunicare cu cei din jur;

- explorarea degetelor de la

mâini și de la picioare;

- atingere;

- prindere;

- explorarea ducând sau

folosind gura;

Ca și **caracteristici majore** în această perioadă, putem remarca și observa că:

- începe să-și controleze mișcarea capului și îl poate ține în sus;
- îi place să fie ținut în brațe sau mișcat ritmic;
- începe să se recunoască în oglindă;
- începe să zâmbească la oameni și obiecte familiare;
- preferă să învețe cu un adult cunoscut cu care se simte în siguranță;
- atrage atenția celui ce-l îngrijește asupra dorințelor și necesităților, în mod simplu;
- începe să râdă și să chicotească;
- explorează lucrurile cu gura;
- atinge și prinde obiectele, printre care, sunătorile și jucăriile moi;

- se angajează în joaca simplă, interactivă cu degetele și mâinile mamei sau ale altei persoane;

Din punct de vedere **psihologic**, în această perioadă punctăm câteva elemente definitorii privind:

1). – **vederea:**

- fixează cu privirea;
- imită ce vede;
- își privește mama când sugă;

2). – **auzul:**

- aude toate zgomotele;
- îl stimulează (calmează) zgomotele, vocile, în general cele de femei;
- se orientează după o voce caldă;
- se depistează surditatea în prima săptămână de viață (realizat cu aparatură medicală specială sau prin bătăi ușoare din pal-

mă, mici zgomote la nivelul urechii, se observă mișcarea capului, căutând sursa);

3). – **mirosul:**

-simte mirosul;

-se obișnuiește cu mirosul mamei (mamele să nu-și schimbe parfumul, deodorantul și săpunul pentru a nu deruta copilul);

4). – **gustul:**

-se obișnuiește cu gustul laptelui;

-recunoaște gustul: dulce, sărat, acru, amar;

-se strâmbă la sarea pe limbă;

-îi plac alimentele îndulcite;

5). – **pipăitul:**

-mângâierile îl calmează și-l liniștesc;

-la pielea goală fiind, plânge (mai ales când este dezbrăcat), e necesar să fie liniștit, să se vorbească cu el;

-plânge și în camerele supra-încălzite datorită sentimentului de nesiguranță, când este dezbrăcat (nu mai simte hăinuțele sau scutecele pe el/ pe lângă el;

6). – gânduritul:

- apare în jurul celei de-a cincea săptămâni;

- este interesat când i se răspunde;

- prin luna a doua, să se discute cu el, prin imitarea reciprocă a sunetelor;

- începe „stadiul pasăre” - la 3 luni, pronunță deja 75 de sunete atunci când:

- se joacă singur în patul său;

- se pregătește să doarmă;

- este scos la plimbare;

7). – **zâmbetul:**

- la început e spontan și reflex,

- apare și în somn;

- surâde în timp numai celor cunoscuți și mamei;

- luat în brațe, mângâiat și vorbindu-i, va zâmbi;

8). – **plânsul:**

- apare de la naștere, ca semn bun;

- plânge când n-are compasiune;

- apare țipătul având funcția de apel, de a atrage atenția;

- simte nevoia reală de a fi ținut în brațe;

- nu-i place să doarmă singur;

Și uite așa, pas cu pas, cu zâmbet, scâncet și-o „pășărească”, copilul ce-a împlinit cele șase luni de viață, pornește mai departe spre ...

2.5. Copilul de la 6 luni la 12 luni (1 an)

În dezvoltarea sa, copilul evoluează, astfel încât, în această perioadă e bine **a observa** că:

- începe să înțeleagă cine este;
- știe că este diferit de alți oameni;
- învață tot timpul să treacă de la târât la mers;
- poate înțelege limbajul, dar nu vorbește mult;
- vrea să se îmbrace și hrănească singur, dar este neîndemânatic;

- își manifestă deja sentimentele de fericire, tristețe și furie, aceasta din urmă arătându-și-o față de obiecte și oameni;

Deci, să nu uităm că practic, primul an de viață al copilului este determinat de cele **trei achiziții fundamentale** și anume:

- apucatul și mânuirea elementară a obiectelor;
- mersul;
- primele cuvinte;

fiind de fapt și perioada când se pregătește pentru:

- mers;
- merge, începe să vorbească, îl imită pe adult și face pe clovnul (11-12 luni);
- apariția jucăriei preferate (8 luni);

Legat de **jucării**, în această perioadă trebuie să fie:

- plăcute;
- stimulative;
- din materiale nepericuloase;

fiind realizate în așa fel încât să nu pună sub nici o formă, în pericol, viața copilului știind că acesta poate avea conduite, atitudini și comportamente variate și complexe, față de o jucărie, pornind chiar și de la:

- mărime;
- culoare;
- formă;
- material;
- interactivă;
- teleghidată;
- robotizată;

ea devenind în scurt timp **prieten sau dușman**, „și și” neexistând.

Tot acum, dacă n-au uitat, nu le este rușine și doresc cu adevărat un copil sănătos și armonios dezvoltat conform vârstei, **părinții trebuie să:**

- se joace cu copilul
- învețe jocul și să se joace;
- îi cânte;
- îi vorbească;
- îi creeze o stare de bine, optimistă;

deoarece el, copilul, are nevoie de amândoi pentru a crește în iubirea lor, neexistând situații de genul:

- eu n-am timp, ocupă-te tu;
- este copilul tău/ al meu;
- l-ai făcut, crește-l;
- un bărbat nu schimbă ... scutece

și cred că, lista poate continua, ceea ce demonstrează existența unei lacune în înțelegerea actului de educație, pornind chiar de la cunoscutele cuvinte: „unde-s doi, puterea crește”.

Din perspectiva **dezvoltării energiei** ce o stăpânește copilul între 6-12 luni, aceasta se subdivide, delimitând:

a). – până la 6 luni – energia vitală a copilului se focalizează pe dezvoltarea sa senzorială;

b). – între 6 – 12 luni - energia vitală se redistribuie către înțelegerea semnificației de stimulare a obiectelor.

Tot acum:

1). – funcționarea timpurie a **procesului de învățare** este perceput sub cele patru ipoteze și anume:

- obișnuința;
- condiționarea clasică;
- condiționarea instrumentală;
- imitarea;

2). – **memoria:**

- de recunoaștere a obiectelor;

- de evocare a acestuia în absența lui;

3). – **limbajul:**

- este cel nonverbal până la instaurarea comunicării verbale;

- apare limbajul bebelușului și în acest caz, părinții trebuie să-i vorbească cât mai mult;

4). – **inteligența:**

- reproduce activ o reușită întâmplătoare;

- apare inteligența practică propriu zisă;

- caută corect obiectul prin noi mijloace;

5). – **surâsul:**

- se manifestă ca mijloc de comunicare nonverbală;

6). – **plânsul:**

- poate să fie primar - anunțând practic că îi este foame (are o trebuință);

- poate să fie furios – atunci când dorește să atenționeze asupra a ceva/ cineva anume sau

ca o descărcare a unei stări emoționale sau și conflictuale creată, dizarmonioasă.

7). – **conștiința de sine:**

- începe să-și recunoască mâinile;
- sărută oglinda (chipul), apoi se recunoaște;

8). – ca **activitate motrică** se evidențiază:

- târârea;
- ridicarea de unul singur în picioare;
- somnul (liniștit, agitat);
- hrana (masa – atenție la dentiție);
- jocul;
- jucăria;

Și astfel, copilul nostru crește, crește ajungând să sufle și-n ... lumânare, acum când deja are un an și se îndreaptă cu multă speranță și iubire spre ... al doilea.

2.6. Copilul de la 1 an la 2 ani

Este momentul curiozității și-a satisfacerii acesteia, copilul începând să exploreze lumea pentru a înțelege la nivelul său, **cum merg lucrurile** și unde-i este...locul.

Pornește în primul rând **să comunice** cu adulții dar și cu alți copii, plătându-i totodată să miște:

- diferit capul;
- întregul corp;
- mâinile și degetele;

totul finalizându-se cu mișcarea sa ritmică sau mai puțin ritmică pe muzică, importantă fiind și atitudinea.

Și ca un corolar al celor prezentate anterior, învață să pună și să spună pe nume lucrurilor, pregătindu-se spre marea aventură a... adresării de întrebări **perioada de ce-urilor**.

Acum, apar achizițiile ce-l fac să fie mai mult decât plăcut, prezența în casă simțindu-i-se, deoarece lumea lui, aduce noutăți de percepție în cea a adulților, care-l pot accepta sau nu, declanșându-se o anumită reacție a evoluției.

Vom descoperi în această perioadă, **unele conduite** ce-ar trebui raportate la întregul segment de dezvoltare bio-psiho-socială a sa, pornind de la:

- refuză deseori să mănânce și-atunci ne gândim că: a mâncat, nu-i place, se simte bine, e bolnav sau face mofturi? (depinde de situație);
- refuză să meargă la culcare fapt ce ne duce iar cu gândul la: doarme sau nu singur, există lumină de veghe, îi este frică de întuneric, visează urât, are coșmaruri? (atenție la ce i se întâmplă

înainte de culcare - desene, ceartă, rugăciune, poveste);

- refuză să facă ce i se cere ca un recul la tot ce i se întâmplă acum, deci: poate fi prea alintat și nu dorește să îndeplinească ce i se spune, devine dominant? (i se fac toate poftele și-atunci, la ce să ne așteptăm?)

Și cu toate acestea, cea mai importantă activitate a sa este ... **mișcarea**, căci:

- își perfecționează mersul;
- fuge;
- se cațără pe scaune;
- mișcările devin din ce în ce mai interesante;
- se joacă **alături** de alți copii, **dar nu** cu ei;
- este sensibil la muzică;

la care adăugăm faptul că:

- se recunoaște în oglindă și începe să utilizeze cuvintele „eu” și „mie”;
- recunoaște altă persoană reală în oglindă dar și pe față (față în față);
- începe să mănânce singur (atenție la tacâmurile folosite);
- dorește să se îmbrace singur, formându-și primele deprinderi în acest scop;
- începe să arate interes pentru folosirea wc-ului (e timpul pentru ceasul biologic/ bioritmul, se dezvoltă sfincterul);

Cu alte cuvinte, se remarcă:

1). – **limbajul:**

- denumește deja obiecte și fenomene;
- crește debitul verbal (cuvinte noi care trebuie rostite spre învățarea corectă, fără diminutive (exp: cană și nu ... căniță)

- se actualizează experiențele verbale trecute;
- evocă fapte relatate de adulți, fără participarea lui;
- formează primele propoziții simple: „Mama pa. Pa. Eu papa.”
- se pregătește pentru perioada „de ce – urilor”;

2). – **gândirea:**

- este cea concretă prin care el se raportează la tot ce-l înconjoară;

3). – **imaginația:**

- apare povestea în viața lui, care poate fi citită sau spusă (povestită);
- imaginea obiectelor, fenomenelor poate avea un impact emoțional special;
- apare confuzia între real și fantastic în cadrul unor mici povești create;

- începe să „citească” imagini, formulând propoziții simple în redarea conținutului;

4). – **afectivitatea:**

- tata trece pentru un timp în vârful piramidei afective (important e să înțeleagă acest fapt, cei doi părinți);

- apar îmbrățișările ca exprimare a dragostei față de o persoană sau obiect (animale mari din pluș, jucăria preferată);

- îi place să fie lăudat și devine atent la acest fenomen;

- poartă jucăria cu el sau alt obiect de care este atașat în mod evident (un alter ego: periniță, scutec, plăpumioară, cămășuță) – poate ține loc, mai târziu, de prieten;

- își manifestă umorul spontan, realizând o atmosferă plăcută, calmă, liniștită;

. pot apărea accidental stări de anxietate (descoperită cauza, ele fiind efectul);

5). – **jocul:**

- îi place să se joace avându-l încă par-tener, adultul;

- apar jocurile cu subiect - jetoane, lego;

- interes în joc pentru cărțile cu imagini (gen – animale, păsări – cartonate, ce se pliază);

- este atras în joc de jucăriile cu roți (mași-nuțe, animăluțe) și cele care produc un anumit sunet (poliția, pompierii – nino-nino);

- îi lipsește încă coordonarea în mișcări și de aceea în timpul unui joc „varsă” conținutul (nisip, lichide, cuburi, etc);

- poate, îi place, se simte liber și este entu-ziasmat atunci când pedalează:

- o tricicletă;

- o bicicletă mică;

- o trotinetă;

Am putea conchide, spunând că în această perioadă de un an până la doi ani, **copilul:**

- merge;
- vorbește;
- este curat;
- dezvoltă o mare autonomie, **reușind singur** a cunoaște și înțelege tot ce-l înconjoară, dorindu-și poate, și cu siguranță așa e, mai mult și mai multe, necesară fiind totuși calitatea și nu ... cantitatea.

2.7. Copilul de la 2 ani la 3 ani

În dezvoltare, se conturează deja ... **întregul**, adică momentul în care, pregătit pentru grădiniță, va putea spune: **adio, creșă**, deja sunt mare, am crescut.

Această **creștere** nu reprezintă decât o varietate și multitudine de achiziții cognoscibile, ce-i determină o anumită:

- conduită;
- atitudine;
- comportament;

față de mediul la care se raportează într-un moment dat, integrându-se sau nu.

În acest context:

- îi place să exerseze de unul singur anumite situații (să încerce);
- își conturează o anumită autonomie privind:

-mâncatul singur,

-îmbrăcatul singur;

-încălțatul chiar dacă nu-și

leagă încă șireturile;

- poate să prindă haina cu:
capse, nasturi mari, scai și fermoar;
- poate turna dintr-un vas mic
în unul mare;
- își înțelege lucrurile din perspectivă
personală și mai puțin sunt însușite sentimentele
și gândurile celorlalți;
- își schimbă des stare de spirit (râs,
plâns, obosit, vesel, furios, calm, etc) și atenție la
primele elemente de ADHD (dacă apar - deficit
de atenție);
- este interesat de copiii din jurul lui și
ajutat de adult se poate juca și cu ei;
- numește cele mai familiare lucruri;
- înțelege și răspunde la cererile celor-
lalți;
- devine „vorbăreț” și întreabă „de ce?”;

- înțelege efectul de: apucat, lovit și împins, atât asupra lui cât și a celor din jur, motivate sau nemotivate fiind gesturile;

- potrivește și sortează obiecte și/ sau jetoane, după:

- mărime;

- formă;

- culoare;

- ajunge să folosească în exprimarea curentă între 300 și 1000 de cuvinte;

- are sentimente, le trăiește dar nu și le poate descrie;

- apar „ritualurile la /de culcare” ce au impact emoțional asupra sa:

- povestea;

- jucăria;

- lumina;

- ușa;

- rugăciunea;

pentru a **învinge** teama de întuneric și dormitul singur.

Considerăm că el, copilul, este pregătit pentru perioada preșcolară (grădiniță) pe care și-o dorește, mai ales dacă ea este „dincolo de perete și de ușă” (în cazul în care creșa și grădinița se află în aceeași clădire).

De asemenea, printre „semnele ce ne semnalează” acest lucru, vor fi și **buzunarele pline** ce apar ca o consecință a curiozității și imaginației copilului, a dezvoltării sale în parametri optimi, fiind normal să existe în buzunarele lui ... tot ce-i suscită interes: mașinuțe, pietre, bomboane, mici jucării, nasturi, jetoane, lego și lista rămâne ...deschisă.

Cap. 3 – Eu și familia mea

- 3.1. – Ce și cine sunt eu?
- 3.2. – Modelul părinților mei
- 3.3. – Ajutoarele familiei mele
- 3.4. – Comunicarea în relația copil – adult/părinte versus adult/părinte – copil

3.1. Ce și cine sunt eu?

Ce sunt eu? Sunt ființă și nu obiect venit pe lume din iubirea mamei și-a tatei. Pentru că sunt un **adult mai mic**:

- sunt dependent încă de ceilalți;
- dețin puține cunoștințe, deocamdată;
- am puține competențe;
- sunt puțin sau deloc adaptat social;

- nu sunt capabil încă să-mi controlez emoțiile;

și cu toate acestea, cei mari, adulții, vor avea grijă de mine, ca să pot trece cu bine dificultățile ce vor apărea pe parcursul dezvoltării mele, din toate punctele de vedere.

De aceea, eu, **copilul**, sunt cel care:

- a). dețin elemente de identitate personală;
- b). mă raportez la un segment social

distinct/aparte;

c). trebuie să-mi trăiesc și să am o copilărie care, oricum, poate-mi lăsa urme:

- pozitive = denotă echilibru;
- negative = apar și pot persista în

timp, carențele afective;

De asemenea, vă rog **să nu uitați** că eu:

- nu sunt obiect de șantaj;
- nu trebuie să fiu manipulat;

- nu sunt monedă de schimb pentru nimeni, niciodată;
- am dreptul la viață și iubire, așa cum sunt;

Mă îngrijorez atunci când **mama, legat de mine:**

a). este incapabilă să stabilească o legătură deși vrea, pentru că este anxioasă, temătoare ca nu cumva să mi se întâmple ceva, vreun accident nedorit și astfel, mă face agitat și nefericit;

b). oscilează între tandrețe și furie, generându-mi instabilitate psihomotorie, fapt ce-mi întârzie buna coordonare a mișcărilor, favorizându-mi în timp a deveni nesigur și nehotărât;

c). nu vrea să stabilească o comunicare cu mine, deși poate, pentru că inconștient sau conștient, mă respinge, astfel încât o să devin un plângăcios, apatic, incert și neinteresat de tot ce se întâmplă în jurul meu, ceea ce nu-mi va plăcea

cu siguranță, eu dorind să fiu sănătos, vesel și ... normal.

Și uite așa, mă trezesc cu **mama** că trece printr-o **stare postnatală depresivă**, atunci când chiar nu vrea să mă cunoască cu adevărat, să afle **cine sunt** și să nu lase să se cuibărească la sânul ei - în locul meu: angoasa, frica, teama și „buna prietenă” și a altor mame – depresia, când: acceptarea, înțelegerea, curajul și iubirea, par dintr-o altă ... poveste pe care cu siguranță n-am scris-o eu.

Cine sunt eu? Te rog să mă descoperi prin dragostea ta pentru mine!

3.2. Modelul părinților mei

Familia: mama, tata, frații și surorile alcătuiesc **un întreg** ce trebuie să facă față atât zilelor cu soare, bucuriilor și iubirii, cât și celor

cu nori, certuri, bătăi, neînțelegeri și ură, toate încercările venind de undeva, și lăsate cele mai puțin bune vor **dăuna grav** sănătății familiei mele.

De aceea, părinții vor încerca a copia, în general modelul parental avut în anii copilăriei lor, sau din contră, vor „pleca urechea”, vor crește „după ureche”, căci, n-au model parental iar rețelele de socializare și mass-media, „se îngheșuie să mă crească” cum vor ele.

Astfel, e bine dragi părinți, **să aveți în vedere copilul**, adică:

- căutați să-i înțelegeți și comportamentul negativ, având în vedere scopul urmărit de acesta (ce-și dorește și de ce);
- lăsați-l o perioadă să suporte consecințele opiniilor lui, ca experiență;
- tratați-l cu respect, indiferent cât de nerrespectuos este în comportamentul lui,

acest fapt va dezamorsa un viitor conflict, responsabilizându-l (va încerca să se descurce singur, răspunzând de fapta sa);

- încurajați-l și faceți tot ce vă stă în puteri să-i susțineți încrederea și stima de sine, cât și respectul ce se cultivă în timp;

Și cu toate acestea, de-a lungul anilor, **familia românească**, prin tradiția și cultura sa, și-a lăsat amprenta asupra creșterii copilului, iar astăzi, unele dintre ele ni se par anoste, depășite, de aceea, nu trebuie să le scoatem din context, dându-le valoarea timpului (momentul istoric la care se raportează). Astfel întâlnim:

- lipsa de importanță adăugată opiniei copilului;
- impunerea respectului necondiționat față de opinia adultului;

- autoritatea exagerată a părinților: „copilul trebuie pupat numai când doarme”;
- asigurarea unei supravegheri continue a copilului ce denotă o dependență exagerată față de părinți, de-a lungul întregii vieți;
- lipsa de comunicare în situația luării unei decizii;
- păstrarea secretului numai între părinți;
- hrănirea strictă la ore regulate, fără a se ține cont de nevoile copilului;
- aplicarea și de pedepse fizice, punând în practică proverbul: „unde dă mama, crește” sau „eu te-am făcut, eu te omor”;

Veridice sau nu, **regulile** au fost în unele situații respectate, altele au creat liberul arbitru și câteva au lasat natura să rezolve totul. Și ajungem **astăzi**, să grupăm **părinții** în categorii ce le defi-

nesc: stilul, metoda, logistica, strategia și ... puțința sau neputința de a fi ceea ce își doresc sau nu-și doresc să reprezinte acel ceva, cineva pentru copilul lor.

În acest context, **copilul părinților**:

1). – **echilibrați** – are drepturi și obligații egale cu ceilalți membri ai familiei și participă intens la viața întregii familii; într-o astfel de familie se oferă dragoste, dar se și pretinde responsabilitate. Copilul va avea încredere în sine, se va ști autocontrola, va fi fericit, prietenos, echilibrat din punct de vedere emoțional, iar în raport cu ceilalți va stabili ușor relații de prietenie, având mari șanse de reușită în viață, precum și perspective de a fi generos și fericit.

2). – **indiferenți** – se va izbi frontal de o atitudine frecventă de neglijare și respingere, în spatele căruia se ascunde un mesaj de tipul: „Nu ești și nici nu ai fost dorit”, astfel i se refuză cele

mai elementare drepturi, este des pedepsit, ridiculizat și izolat, fiindu-i afectată serios stima de sine, acesta simțindu-se inferior și nesigur, fără valoare, iar în relațiile cu alți copii, va fi brutal, răzbunător, arțagos sau chiar agresiv fără motiv, suportând cu greu neacceptarea ce survine din partea celor din jur;

3). – **exagerați** – este crescut într-un climat de seră, nu are obligații, nu i se anticipează dorințele, el fiind privat chiar și de activitățile ce le-ar putea realiza și care i-ar face bine. Drept urmare, în contact cu ceilalți copii, întâmpină greutăți, având tendința de a deveni pasiv, lipsit de inițiativă și incapabil de autoapărare, făcând din refugiul în visare, calea de a evita contactul cu realitatea.

4). – **autoritari** – este solicitat la o ascultare totală, interzicându-i-se să-și asume răspunderi și inițiative, fiind astfel împiedicat să-și dez-

volte capacitățile de decizie și de acțiune; îi este subminată încrederea în sine și independența, astfel încât va deveni supus, modest, ascultător, resemnat, incapabil de a lua autonom vreo decizie. În consecință, va fi nefericit și ostil, cu toate că frecvent demonstrează loialitate, onestitate și corectitudine.

5). – **inconsecvenți** – este profund derutat deoarece părinții oscilează între autoritate și pasivitate, între indiferență și tutelă, fiind solicitat să opteze pentru anumite poziții într-o dispută, iar în altă dispută, să se situeze pe poziții contrare, va fi deci, instabil, nesigur, ușor de atras și influențat de persoane rău intenționate.

Și poate, într-o notă optimistă și plină de respect pentru copil, să apelăm la un **decalog** (zece) de **sfaturi** bune și anume:

1). Oferiți copilului o mare parte din timpul dumneavoastră; jocul cu copilul și citirea de

povești sunt mult mai importante decât un menaj bine făcut.

2). Dăruți-i copilului experiențe noi și comunicați cu el permanent;

3). Oferiți-i copilului îngrijiri permanente și fiți coerenți într-o atitudine afectuoasă, ceea ce este de o importanță imensă pentru sănătatea lui spirituală, la fel cum alimentația corectă este esențială pentru sănătatea corpului;

4). Stimulați-l să se joace singur sau cu alți copii, fapt ce-i va dezvolta spiritul de explorare, intuiția și creativitatea .

5). Felicități-l atunci când eforturile lui sunt încununate de succes.

6). Oferiți-i șansa unor responsabilități din ce în ce mai mari, deoarece simțul responsabilității se dezvoltă doar prin activități practice.

7). Fiind mic, adaptați-vă comportamentul la caracteristicile vârstei lui.

8). Atunci când nu sunteți de acord cu comportamentul copilului, manifestați-vă dezaprobară ținând cont de temperamentul, vârsta și capacitatea de înțelegere a lui.

9). Nu-l amenințați cu pierderea dragostei sau cu abandonul, trebuie să respingeți un anumit comportament al copilului, dar nu și pe copil însuși.

10). Nu așteptați recunoștință, deoarece copilul nu și-a solicitat nașterea.

În asemenea condiții și ținând cont de cele menționate anterior, vom ajungem nu numai să înțelegem, dar să și avem răspunsuri de genul (a fost întrebat un copil dacă locuiesc la acea adresă, acesta a răspuns: „Noi nu suntem o familie, ci doar locuim la aceeași adresă”).

Și-n acest caz, **trauma** copilului poate porni dintr-un eșec al familiei, atunci când ea nu

mai face față greutăților, iar iubirea nu mai este liantul, apărând fisuri în construcția ei, ce duc iminent la ... **divorț**.

Copilul **se culpabilizează** singur știind că el este rodul iubirii și neînțelegând, problemele celor mari care câteodată nici ei nu le înțeleg și manifestă stări ce pot duce spre conduite, atitudini și chiar comportamente ce se dezvoltă pe teritoriul unor frustrări mai mult sau mai puțin accentuate, datorită și „anilor de căsnicie” petrecuți împreună ca familie. Chiar și la această vârstă și în asemenea condiții, **copilul** se poate simți:

- abandonat;
- „tampon” de ură și frustrări între părinți;
- „problema” de la sfârșitul săptămânii (la cine stau, cine mă ia);
- sursă de câștig (alocația, pensia alimentară);

- motiv de scandal la tribunal;
- fără bunici;
- fără frați/surori;
- compătimit (vai săracul, atât de mic și ... părăsit);
- umilit;
- al nimănui (fiul ploii);

și n-am dori să continuăm enumerarea, deoarece **ea nu** face cinste și onoare nimănui, acest **copil al divorțului** va crește cu:

- mari carențe afective;
- lipsa modelului normal parental;
- absența dorinței de a avea cândva o familie;
- inadaptări psiho-sociale;

ajungând chiar ca în anii de școală (în mediul școlar) să fie **catalogat** după răspunsuri la întrebări ca:

- Și ai tăi au divorțat?

- Tu cu cine stai?
- Cum te descurci?
- Ți merge bine?
- Le spui tot?
- Ți dau bani?
- Ai tăi încă n-au divorțat, da s-au despărțit?
- Faci ce vrei?

Și de multe ori, în funcție de acestea, statusul său în grupul de referință, poate să fie cu totul altul, el devenind **de-al lor**.

Este greu, chiar foarte greu să-i explici unui copil ca acesta să înțeleagă **instituția divorțului**, de aceea, acolo unde situațiile o cer, ajutorul unui psiholog, este bine venit, făcând în așa fel ca „soarele să răsară iar și pe strada lui”, iar situația să devină ... suportabilă.

Și totuși, după divorț poate apărea și în multe cazuri apare o ... **nouă familie**, astfel că el,

copilul, se poate trezi cu... dublă de părinți, adică:

-doi tați ?

și

-două mame?

iar frații și surorile, „vin la pachet”?

În anumite situații da, și e necesar a ne întreba ce este în sufletul aceluia copil (îl mai are?), unde este iubirea părintească și practic pe unde este ... el și cine este acum.

Pentru copil, **acceptarea** dar mai ales am spune noi, **adaptarea** la un nou **părinte** ce devine ... **vitreg** (fie mamă sau tată) este dificilă deoarece dilema lui este legată încă de iubire și continuă poate pentru cel natural, dar și amenințarea permanentă a faptului că ar putea pierde dragostea celui cu care rămâne, datorită faptului că e împărțită și altuia/ alteia.

De aceea, într-o asemenea situație nou creată, e necesar ca **părintele nou** să-l:

- înțeleagă pe copil;
- accepte pe copil;
- ajute emoțional;
- considere în continuare ca membru al familiei;

și chiar să-l iubească la un moment dat și dacă este posibil, cât mai repede acest lucru.

Și pe acest **drum** porniți de la:

- nu substituiți locul părintelui plecat prin divorț sau decedat;
- aflați ce-i place și ce nu-i place copilului și cum îl puteți ajuta;
- multă răbdare și iubire în construcția nouă a legăturii cu copilul;
- a merge spre copil și apoi lăsați-l să vină spre voi;

evitând și practic, neajungând în timp la paradoxul:

--- Știi, copiii tăi și cu copiii mei, îl bat pe copilul nostru!

3.3. Ajutoarele familiei mele

Are familia nevoie de ajutoare? Cu siguranță că da, în anumite situații și-ntr-un context dat. În acest caz vorbim despre:

1). - bunici;

2). - bone;

a). – **Bunicii** sunt un ajutor incontestabil în ceea ce privește creșterea nepoților. Ei sunt **rezerva de aur** a familiei, mai ales atunci când cele 24 de ore sunt rezervate mai mult pentru muncă și mai puțin pentru creșterea copilului/ copiilor.

Fie că stau în:

- același oraș;
- același cartier;
- aceeași curte/ casă făcând parte din familie;

sau la țară, unde copilul/ copiii se simt bine, bunicii își iubesc nepoții poate mai mult decât părinții.

Ei:

- au mai multă răbdare;
- nu se grăbesc la nimic;
- își înțeleg mai bine nepoții;
- au timp să se joace cu ei;
- îi iubesc necondiționat;

fapt ce demonstrează și **alintul dat de nepoți** bunicii, pe care-i numesc:

- bunicul și bunica (părinții tatălui);
- tata moșu și mama mare (părinții mamei);

neuitând întrebarea:

- Tată moșule, da cocorii unde se duc când se duc?

- În țara cocorilor!

- În țara cocorilor?

-Da!

- Da ...

Și cu toate acestea „ce-i prea mult, nu-i sănătos” și „ nu tot ce-i mult, e bun”, întâlnim și situații, nedorite de fapt, când **bunicii devin nocivi** pentru nepoți în relația ce-o dezvoltă cu aceștia, nu întotdeauna, doar uneori, deoarece:

a). au o bucurie egoistă și ascunsă de a se face mai iubiți pe seama neatenției și neglijenței părinților, sau neluarea în considerare a anumitor reguli apărute într-o situație dată (exp – tata nu vrea să-ți cumpere, las că-ți cumpăr eu);

b). își răsfășă nepoții peste măsură, neavând limite și negândindu-se la consecințe;

c). le scade autoritatea părinților în luarea deciziilor privind proprii copii;

Dar sunt părinții noștri și bunicii urmașilor, așa că au un loc important în **familie**, mai ales atunci când aceștia aduc: înțelepciune, îngăduință, bunătațe, bucurii, dar și multă, multă dragoste, având grijă totuși, să nu fie ... substitut de părinți.

Oare cum i-am răspunde unui copil care întreabă sau ar întreba:

--- Oare bunicii nu se pot cumpăra? Dar, măcar de închiriat atunci, ca să mă iubească și pe mine cineva, nu?!

b). – **Bona** este o apariție recentă în componența familiei, luând locul ... dădacei de odinioară.

Ca și identitate dar și puncte de reper, aceasta trebuie:

- este cea care îngrijește un copil sau mai mulți copii;

- să respecte copilul;
- să iubească copiii;
- să aibă pregătirea de specialitate/cursuri sau formare pedagogică;
- să cunoască etapele de dezvoltare a copilului și particularitățile de vârstă ale acestuia;
- să dețină valori morale superioare;
- să se implice în educația copilului;
- **să nu facă** substitut de părinte;
- să nu amolesteze copilul, abuzându-l și agresându-l fizic și psihic;
- să vorbească corect și fluent limba română, ea fiind persoana cu care copilul va comunica mai mult;

Atenție! Nu cădeți în „plasa” de a avea o bonă străină în sensul că-l va învăța engleza de la câteva luni. Greșit! O limbă străină se va învăța doar după ce se stăpânește bine limba maternă,

așa că, lăsați „moda bonelor” și concentrați-vă pe interesul și folosul corect, conform particularităților de vârstă în dezvoltarea armonioasă a propriului copil.

3.4. Comunicarea în relația copil – adult / părinte

În relația de comunicare copil – adult vs adult – copil, fiecare trebuie să pornească de la calitatea și modalitatea de **a transmite un mesaj**, cât și implicarea acestuia în rezultatul/tele așteptate și/sau obținute.

Să nu uităm că „organismul copiilor este ca un material plastic, care se modelează în raport cu condițiile de viață”, astfel încât să ieșim din hainele prea scorțoase de părinte și să devenim mai flexibili, având grijă la echilibrul dintre

plus și minus în educația copilului nostru, învățându-l să fie activ, interesat și dezvoltându-se intelectual, conform vârstei.

În categoria elementelor pozitive, vom începe cu:

- acceptarea;
- înțelegerea;
- cooperarea;
- responsabilizarea;
- interesul;
- inițierea unor reguli (prin joc);
- respectarea unor reguli;

fiecare familie avându-și caracteristicile ce pot fi enumerate în continuare.

Categoria **elementelor negative** ne-am dori să fie cât mai scurtă posibil, având totuși mare grijă la:

- superprotecția;
- abandonul;

- neimplicarea;
- abuzul fizic, emoțional, psihic;
- carențele afective;

culminând cu folosirea copiilor noștri ca modalități de reușită a nereușitelor proprii, alimentându-le nefondate asemenea vise și perspective în ideea că: „ n-am reușit eu să ajung doctor, dar mă realizez prin el, îl oblig să-i placă și să facă ce n-am făcut, împlinindu-mi astfel dorința, marele vis, să am copil doctor și cât am muncit pentru asta, mi-am sacrificat toată viața dar, ... a meritat, zic tot eu”.

Ar fi de preferat ca în relația ce-o dezvoltă adultul/ părintele prin comunicare cu copilul, **să știe** că acesta:

- surâde la complimente;
- manifestă gelozie față de părintele de același sex;
- se teme de necunoscut;

- nu distinge încă binele de rău;
- trebuie să cunoască deja jocul regulilor;
- își automatizează mișcările mâinilor;
- are deprinderi motrice: merge, aleargă, se cațără;
- nu e nevoie de multe jucării, ci puține și utile pentru dezvoltarea imaginației;
- pentru a acționa, trebuie să i se explice pe înțeles și apoi va trece la executarea efectivă;

neuitând că tot acum, se formează obișnuințele, prin:

- regimul zilnic ce trebuie respectat atât acasă cât și la creșă, apoi, grădiniță;
- exemplul pozitiv observat atât la părinți cât și la educatori;
- participarea efectivă la treburile gospodărești ale casei, în funcție de specificul vârstei;

toate reprezentând starea de normalitate a aceștia deja fiind cunoscut tandemul: copil – adult versus adult – copil.

Și tot adultul/ părintele e necesar a observa și atenua, găsind cauza, efectul fiind vizibil, atunci când **copilul începe să-și:**

- sugă degetele;
- roadă unghiile;
- mănânce părul;
- îmbogățească vocabularul activ folosind cuvinte triviale;

începuturile unei deteriorări, destructurări afective, pe un fond bio-psiho-social, fiind foarte aproape, în unele cazuri, chiar previzibile.

În aceste situații, adultul va face parte din echipa interdisciplinară ce va rezolva cazul (părinte, medic, educator, psiholog).

Tot în această relație biunivocă de comunicare se joacă **jocul regulilor**, pornind încă de la

formularea unei dorințe/doleanțe, etc, și până la actul final.

(Exp – Iar ai făcut circ în mall pentru o amărâtă de jucărie, de era să cheme lumea, Protecția copilului. Ți-am zis, nu și gata.), altfel formulat, prin jocul regulilor:

(Exp: Mergem la mall, ne uităm la tot, dar nu cumpărăm nicio jucărie, avem tot ce ne trebuie și așa-i regula – Moș Crăciun ne aduce. Suntem și cuminiți, da, eu aș vrea, dar ne-am înțeles amândoi că, nu. Da! Jocu-i joc și regula regulă.).

Copilul nu trebuie să-și facă aliat din vreun părinte sau altul, în neascultare, subminând autoritatea celor în cauză. Nu există categoria – părinte bun și părinte rău – sperietoare, cultivând în acest sens și respectul reciproc, toate îndreptându-se spre o ascultare liber consimțită și o disciplinare pozitivă, propice dezvoltării copilului.

Fie că adultul este părinte sau nu, dar în cazul că da, e important a cunoaște și aplica anumite reguli ce-i permit a fi onest, cinstit și conștient în educarea propriului copil, **neuitând să:**

- dea copilului un sentiment de securitate;
- simtă copilul că este iubit și dorit;
- îl învețe independența dar și să-și asume responsabilități;
- nu rămână șocat la manifestările instinctuale ale copilului;
- fie cât poate de tolerant ca să evite conflictul;
- evite situația în care copilul s-ar putea simți inferior;
- nu-l împingă dincolo de ceea ce este natural pentru el;

- respecte sentimentele și dorințele copilului chiar dacă ele nu corespund propriilor sale norme;
- îi răspundă sincer la întrebări, iar răspunsurile să fie adecvate vârstei lor;
- îl intereseze activitățile lui chiar dacă nu le consideră că sunt ceva util;
- trateze dificultățile copilului fără a le considera anormale;
- favorizeze mai curând creșterea și progresul, decât perfecțiunea;

Și toate acestea fiind îndeplinite, meseria de părinte care nu se învață în nici o școală, va avea câștig/ sort de izbândă, rezultatele materializându-se în: zâmbete, îmbrățișări, bucurii, împliniri, dragoste și lacrimi de mulțumire că „mama și tata sunt soarele și luna, iar eu, steaua lor – făcând Pământul împreună, prin lumină și iubire”.

- Ce-i pot oferi copilului meu ca să fiu cel mai bun părinte? Întrebă înțeleptul.

- Dă-i timpul lui și va fi bine, îi răspunde acesta.

Cap. 4 - Și el / ea este... fratele meu / sora mea

- 4.1- Identități ale deficienței și handicapului;
- 4.2- Caracteristicile handicapului de intelect, auz, văz și polihandicap;
- 4.3- Tulburări de limbaj;
- 4.4- Autismul - elemente conceptuale;

4.1- Identități ale deficienței și handicapului

Dacă am porni incursiunea noastră cognoscibilă de la deficiență și/sau handicap, ar fi necesar a clarifica identitatea fiecărui concept în parte și anume:

- a) **Deficiența** = se referă la afecțiunea fizică sau organică ce determină o stare critică în plan psihologic (pierderea sau deficitul unor

funcții ori chiar a unui organ ce defavorizează desfășurarea activității);

b) **Handicapul**= accentuează consecințele și dificultățile de adaptare la mediu și ia în considerație și stările ce apar;

-prin educația deficitară;

-condiții de mediu ce defavorizează evoluția normală;

-perturbările funcționale sau destructurarea lor;

-inadaptări;

-obișnuințe;

-comportamente neadaptative;

-întârziere;

-retard;

-privațiunea temporală de o funcție, etc;

In cadrul handicapului, se delimitează ca forma și știință , cel de:

-intelect (oligofrenie);

-auz (surdologie);

-văz (tiflologie);

-comportament;

-motricitate;

-polihandicap (surdo-mutitate, surdo-cecitate, autism, etc)

la care adăugăm, tulburări de limbaj (logopedie).

Să nu uităm că abordarea unui copil cu dizabilități necesită o pregătire aparte, deoarece el va dori întotdeauna să fie egalul nostru, iar structura atitudinii noastre comportamentale va trebui să pornească de la :

-a le dovedi :

-înțelegere-încredere-întrajutorare;

-a le înlătura:

-disconfortul-depersonalizarea-dizarmonia;

-a ajunge la înțelepciunea ce presupune :

-acceptare-acomodare-atitudine;

-a reuși să le acordăm o șansă prin:

-speranță-dragoste-dăruire;

-realizând un echilibru între:

-,„vai săracul,,

-,„pot și trebuie să-l ajut,, , dreptul la viață, iubire, muncă și tot ce înseamnă a fi, a exista, aparținând unora și altora.

4.2 Caracteristicile handicapului de: intelect, auz, văz și polihandicap

Vom încerca în contextul ce urmează a prezenta succint caracteristicile elementare ale fiecărei forme de handicap în parte astfel:

1.) **Handicapul de intelect**, poate fi analizat pornind de la faptul că el apare atunci când vârsta cronologică (VC) nu este egală cu vârsta psihologică (VP) în acest context vorbim despre:

-intelectul de limită (liniar) -85-90 centile;

-intelect ușor (debilitate mintală ușoară)-50-85-centile, vârsta cronologică între 3-12 ani;

-intelect sever (imbecilitate)-20-50 centile, vârsta cronologică 3-7 ani;

-intelect profund (idioțenie)-sub 20 centile, vârsta cronologică până la 3 ani;

Este de știut faptul că prin recuperare, realizată ca rezultat al activităților de:

-învățare;

-aplicarea psihoterapiilor specifice;

-aplicarea terapiilor ocupaționale

-adaptare;

-integrare socio-profesională;

copilul cu handicap de intelect reușește a se raporta la grupul său de referință, recuperarea dând în condiții speciale, roade.

2.)-**handicapul de auz**, poate fi caracterizat, pornind de la:

- necesitatea de a fi testat la naștere;

- cunoașterea faptului că apare la vârste timpurii;

- aparitia dificultăților în însușirea limbajului;

- aparitia dificultăților de comunicare;

- hiperacuzie și apoi surditate totală;

E necesar a găsi momentul propice de a începe demutizarea, acolo unde este posibil. De asemenea în activitatea cu un astfel de copil :

- trebuie să stăm în fața lui;

- e necesar a începe, acolo unde e cazul, învățarea limbajului mimico-gestual;

dar si îndrumarea spre instituții de învățământ specializate începând cu cele antepreșcolare

neuitând nici o clipă că nu vorbim de handicap de intelect, ci de... auz.

3.)-**handicapul de văz**, poate apărea de la naștere sau pe parcurs, vorbind astfel despre ambliopie și/sau cecitate. Acești copii sunt în general firi orgolioase, se doresc independente, vrând să-și rezolve singuri problemele, de aceea, va trebui să:

- nu ne adresăm cu apelativul de orbi, sau chiori;

- știm că acceptă cuvântul de nevăzători;

- nu schimbăm locul obiectelor aflate în perimetrul lor de activitate sau/și mișcare;

- îi tratăm cum își doresc, adică normal;

- cunoaștem că nu au probleme de intelect, acestea apărând mai ales în starea de polihandicap;

-știm că apare „legea compensației” - „văd”
cu ajutorul degetelor, pipăind locuri, obiecte,
persoane, etc.

Ca și în cazul copiilor cu handicap de auz și cei
cu handicap de văz, pot urma o formă de
educație, pornind de la grădinițele speciale
pentru nevăzători și ajungând până la licee și
chiar facultăți, reușind astfel să se integreze în
comunitate.

4.) **polihandicapul** apare în urma unor nefercite
„combinații ” rezultând :

-surdo-mutitate (surd și mut)

-surdo-cecitate (surd și orb)

-surdo-muto-cecitate

Drama este puternică, iar acceptarea de către
întreaga familie a unui asemenea handicap este,
pe lângă neputință și un act de curaj.

Ajutorul poate veni din partea ONG-urilor dar și
a instituțiilor specializate, familia punând pe

primul loc, binele celui în suferința și nu „ce zice lumea” și „nu trebuie să ne știe nimeni”,
carențele afective ce pot și vor apărea în structura acesteia, pot lăsa urme la nivelul membrilor săi și nu numai.

4.3. Tulburări de limbaj

Tulburările de limbaj apar la o anumită vârstă și din varii motive:

- nu vorbesc, nu aud;
- nu este completă dentiția;

Tulburările de limbaj se pot corecta, această activitate începând de la vârsta de 3-4 ani când problemele de dentiție au fost rezolvate (adică au apărut toți dinții de lapte) și vorbim despre cele de:

- pronunție (dislalie, rinolalie,dizartrie);
- ritm și fluență a vorbirii (bâlbâiala);

- voce (afonie, disfonie);
- polimorfe (afazie, disfonie);
- mutism voluntar (prehogen)
- disfuncții psihice
- scris, citit (disgrafie, dislexie)

Cu ajutorul specialistului - logopedului, se poate interveni, iar, consecvența, implicare și nevoia de a vorbi și scrie corect, transformă problema într-o amintire, după ce ea a fost rezolvată în timpul și la timpul potrivit / oportun (nu le mai spune nimeni: sâsâiți și rârâiți)

4.4. Autismul – elemente conceptuale

Întâlnit la aceasta vârstă, **autismul**- este o boală caracterizată prin afectarea dezvoltării creierului, abilităților mentale, emoționale și comunicaționale ale unei persoane. Fiind o tulburare a

spectrului, aceasta afectează **copiii** in diferite moduri și grade de severitate cu privire la abilitatea de a comunica, a gândi și a interacționa la nivel social. Deoarece nu există în general nici un indiciu la nivel fizic, copilul autist se dezvoltă in felul său, tulburarea fiind destul de greu de recunoscut.

De aceea, printre **caracteristici**, întâlnim:

- probleme de comunicare ce pot include întârzieri în dezvoltarea vorbirii sau repetări de cuvinte ;

- comportament și interes repetitiv;

- comportament neobișnuit privind mișcarea mâinilor;

Iar ca **simptome** specifice, amintim :

- hiperactivitatea;

- reducerea volumului atenției;

- impulsivitatea;

- agresivitatea;

-comportament auto-agresiv (lovirea capului, mușcatul degetelor, al mâinii sau încheieturii)

-existența unor răspunsuri neobișnuite la stimuli senzoriali (un prag ridicat la durere, hiperestezie la sunete sau la atingere, reacții exagerate la lumină sau la mirosuri, fascinație pentru anumiți stimuli);

-anomalii de comportament alimentar (limitarea dietei la câteva alimente, consumarea de produse necomestibile, consum de pâine în exces, etc);

-tulburări de somn (deșteptări repetate din somn în timpul nopții, cu legănare, plimbatul prin cameră și fredonatul unor melodii, etc);

-anomalii ale dispoziției sau afectului (râs puternic, plâns fără motiv, absența reacțiilor emoționale);

- existența unor cazuri în care este absentă frica, fiind un răspuns la pericolele reale, având și o teamă excesivă de obiecte nevătămătoare;

Periplului nostru i se adaugă pe lângă elementele enunțate anterior și privite la modul general și câteva comportamente specifice **copilului cu autism** cum ar fi:

- limbaj limitat la cuvinte repetitive;

- oprirea comunicării;

- probleme în a comunica ce le este necesar;

- nu pot stabili contactul vizual cu persoane din jurul lor;

- doresc să fie singuri;

- le plac jocurile imaginare și fantastice;

- se angajează în mișcări repetitive;

- plâng sau râd fără motiv;

- dificultate în a arăta sau a primi afecțiune;

- nu suportă schimbarea programului zilnic;

- nu prezintă frică față de pericol;

- pot fi fizic foarte activi sau deloc;
- lipsa răspunsurilor la chemări după nume;
- reacții anormale la sunete puternice (tari, ascuțite, zgomote);

În acest context, **se remarcă** faptul că autiștii:

- nu pot empatiza ca restul;
- nu dispun de imaginație;
- nu pot minți și înșela;
- nu pot comunica, amuza sau/și se juca;

devenind practic, acea categorie specială în rândurile noastre, necesitând acceptarea, înțelegerea și socializarea lor.

Astfel, impedimentul din partea **părinților** de acceptarea unui asemenea diagnostic, pornește de la a fi:

- stânjeniți de faptul că au un copil autist fiind speriați de el și evoluția lui;

-dezamăgiți de ei înșiși în ideea în care se învinuiesc că nu au putut da naștere unui copil sănătos;

-blocați într-o perioadă de criză, neștiind cum să reacționeze și ce să facă în acest stadiu;

-incapabili să accepte, situația, mai ales când sunt evidente manifestările de comportament agresiv și autoagresiv;

-neajutorați, atunci când au impresia că s-au epuizat toate resursele de înțelegere și ajutor pentru o asemenea persoană;

În asemenea situații, conlucrarea părintelui cu echipa (medic, psihoterapeut, puericultor, educator) va detensiona starea acestuia, dar îi va și conștientiza faptul că un tratament eficient și durabil e necesar a ne cunoaște având la baza acestuia acțiuni legate de:

-structurarea unui comportament cât mai apropiat de normal = acesta să cuprindă cele trei

domenii de activitate: cognitiv, limbaj, socializare;

-stimularea copilului autist să învețe și să achiziționeze = lipsit de autodirecționare, învățarea se va face în pași mărunți, fiind stimulat și premiat pentru fiecare succes minim obținut;

-reducerea rigidității și stereotipiei comportamentale= planificarea corectă a pașilor de urmat și acceptați în timp de copil cât și stimularea senzorială ce este acum foarte eficientă;

-eliminarea comportamentelor nespecifice (furie, agresiune, etc)= activități psihoterapeutice specifice (ABA, PEX) cărora li se va adăuga și tratamentul medicamentos;

-ameliorarea tensiunii familiale= implicarea în recuperarea și socializarea copilului autist, înlăturându-se în timp, prin:

-înțelegere;

-acceptare;

-toleranța;

iminentele reacții de culpabilizare, depresii și resentimentul de a avea un copil cu handicap, încercând a menține un echilibru sănătos într-o astfel de familie.

Fiind alături de familie, acordându-i ajutorul de specialitate necesar, ar fi de preferat ca aceasta **să nu uite** că:

a.)- Răbdarea înseamnă să știi că iarba nu crește mai repede dacă tragi de ea.

b.)-Exista doua feluri de durere: una care te doare și una care te schimbă.

c.)-Doamne, acordă-mi seninătatea de a accepta lucrurile pe care nu le pot schimba, curaj să pot schimba lucrurile pe care le pot schimba și înțelepciunea de a vedea diferența (Rugăciunea Seninătății).

d.)-Învață-mă să merg și voi alerga,

Învață-mă să privesc și voi vedea,

Învăță-mă să cânt și mă voi bucura,
Căci ce-mi spui tu să fac mi se întipărește în
minte.

Și trăirile pe care mi le împărtășești le voi
păstra.

Ce-am învățat, voi prețui,

Și învățând să zbor,

Mă voi înălța.

și că-n toată această frământare, supărare, dez-
nădejde și neputință uneori, nu este...singură și
oricine are dreptul la o a doua șansă, iar speranța
iți va șopti -legenda autiștilor: „Se spune că zâ-
nele răpesc prunci din pătuțul lor și îi înlocuiesc
cu copii de zâne, care sunt deosebit de frumoși,
dar care nu știu să trăiască realmente, într-o lume
a oamenilor, astfel explicându-se adaptarea pre-
cară la mediu și problemele de comunicare” .

Cap. 5 - Nu mă... bate!

5.1.-Molestare

5.2.-Abuzul psihic și fizic

5.1. Molestarea

Sunt situații în care, mai ales la această vârstă, unii părinți folosesc destul de des - un principiu deloc benefic copilului și anume - **bătaia**.

Ei consideră că „unde dă mama, crește” și „dă-i la fund ca să se urce la cap” și-n cunoștință de cauză, folosesc și „instrumentarul” de rigoare pornind de la:

-uitătură urâtă;

-înjurături;

-palma;

-ciupitul;

-nuiaua (chiar și nuielușa lui Moș Nicolae)

-bățul;

ajungând la situații în care, bucățile de lemne și părțile de mobilă (picioarele de scaune și mese) devin utile scopului, totul culminând cu scosul din casă pe vreme urâtă cât și, “să pleci de la casa asta că ești o povară” , „plângi ca să ne dea, de pomană” , scăparea de copil fiind necesară și de multe ori o victorie.

În acest context, apar traumele fizice și psihice, cele din urmă scad încrederea în sine, ceea ce face ca modelul parental să se propage în anii de maturitate ai copilului, determinându-l la un comportament antisocial din toate punctele de vedere, carențele afective fiind vizibile și persistente.

Copilul încearcă să se apere:

- țipă;
- plânge;
- urlă;
- lovește;
- face crize de personalitate;

sau din contră „se împietrește”, se detașează de ceea ce i se întâmplă, fapt ce poate duce la „creșterea cantității de bătaie pe bucată de corp” din partea părinților, furia fiindu-le de folos.

De ce apare această **atitudine** la unii părinți?

Ea, s-ar putea să fie **consecința**:

- modelului parental avut;
- tradiției în educația copilului;
- modalității de a se impune în fața copilului;
- suplinirea autorității, prin bătaie;

fapt ce poate avea ca și rezultată în timp, deteriorări și dizarmonii în educația copilului, acesta ajungând în unele situații la conduite, atitudini și

comportamente, ce-l îndreaptă spre delincvența juvenilă și deviere structural antisocială.

5.2. Abuzul psihic și fizic

Pornind de la definiție, abuzul reprezintă o manifestare violentă împotriva copiilor, profitându-se de diferența de forțe dintre adult și copil.

În acest context, cel mai adesea asupra copilului, este exercitat abuzul fizic cât și cel psihic.

Abuzul fizic se manifestă ca o consecință asupra copilului, din partea adultului, sub formă de:

- pedepse;
- loviri;
- răniri;
- otrăviri;

toate având ca țintă, corpul, putând începe cu:

-**capul** (lovitul, trasul de păr, tunsul ca pe-deapsă, ardere, spălare cu lichid toxic);

-**membrele superioare și inferioare** (mâini și picioare; lovire, ciupire, rănire, învinețire, tăiere)

-**trunchiul** (lovirea organelor vitale: inima, rinichi, plămâni, stomac, ficat);

iar ororile, după informarea pe internet pot fi variate și chiar... distractive, relaxante, dar mai ales, educative pentru unii părinți ce-și consideră proprii copii-obiecte și nu ființe „sânge din sângele lor” , reținând doar atât: „eu te-am făcut, eu te omor” .

Se poate întâmpla ca abuzul fizic să fie completat în multe cazuri, de **abuzul psihic**, ce reprezintă un comportament inadecvat al adultului față de copil, având efecte negative asupra personalității în formarea acestuia, cunoscut și sub denumirea de **abuz emoțional**.

Ca **forme** distinctive ale abuzului emoțional menționăm:

-**respingerea** = adultul/părintele îndepărtează copilul de el, refuză să-i recunoască valoarea sau legitimitatea nevoilor;

-**izolarea**= copilul nu are posibilitatea stabilirii unor contacte sociale sau poate fi izolat într-o zona fără interacțiuni sociale;

-**terorizarea**= copilul este amenințat verbal, intimidat și înfricoșat cu „daune fizice și psihice”;

-**degradarea**= copilul este tratat ca și inferior, umilit și depreciaț, fiind privat de demnitate;

-**coruperea**= copilul este încurajat și îndrumat să desfășoare acte antisociale care conduc iminent spre conduite, atitudini și comportamente delictuale și antisociale de neconceput și neacceptat;

-**exploatarea**= copilul este folosit în avantajul și pentru profitul adulților/părinților;

-**negarea răspunsului emoțional**= adultul în grija căruia se afla copilul, ignoră sau/și neglijează copilul și din punct de vedere emoțional;

Și astfel, unii părinți **distrug** cu bună știință din dorința de a-și arăta în primul rând lor, cine sunt și ce au devenit, în loc de a deține un rol important în educarea propriilor copii, lăsând deoparte asemenea practici, dar, având totuși tăria, dorința și înțelegerea de a accepta ajutorul atunci când au nevoie, de la cei în drept. A greși este omenește, dar a stăruii în greșeală ... cu siguranța nu dă... bine, iar prezentul, având un trecut, e obligatoriu a avea și un viitor în care **zgomotul nu face bine, iar binele nu face zgomot.**

Cap. 6 – Sunt pregătit/ă pentru... grădiniță?

- 6.1. – Caracteristicile perioadei antepreșcolare
- 6.2. – Dezvoltarea atașamentului
- 6.3. – Pregătirea pentru perioada preșcolară
- 6.4. – Ține minte că ...

6.1. – Caracteristicile perioadei antepreșcolare

După aproape trei ani de creșă, copilul **trebuie să dobândească** anumite priceperi și deprinderi, putând singur de a:

- se orienta temporo – spațial;
- se purta curat;
- se spăla pe mâini;
- formula propoziții din 2-3 cuvinte;
- iniția jocuri de manipulare cu obiecte;

- își dezvoltă limbajul prin a fi încurajat să vorbească;
- realizează că jocul este singura și prima lui activitate de bază, relațiile acestea fiind:

a). active:

- pozitive = oferă

jucării, mângâiere;

- negative = bate, fură

jucării;

b). pasive:

- pozitive = primește

jucării, se lasă mângâiat;

- negative = acceptă

bătaia, apare furia;

c). defensive:

- active = fuge, cere

ajutorul, se apără;

- pasive = plâns,
izolare;
- încerca să se îmbrace corect, singur;
- vorbi aproape fluent (tulburările de limbaj se vor corecta la momentul oportun);

Putem încheia acest simplu periplu cognoscibil, cu marea realizare a copilului nostru care reușește a tăia drept o hârtie cu foarfeca (atenție! – foarfecă pentru vârsta lui, nu ... armă albă!). De asemenea, se conturează noile achiziții, începând să se obișnuiască cu viața în colectivitate și continuând cu:

- apariția mâzgălelilor în primele 18 luni;
- realizarea liniilor curbe la 2 ani și 6 luni;
- reproducerea cercului la 3 ani;
- reproducerea pătratului la 4 ani;

- reproducerea dreptunghiului la 5 ani;
- reproducerea rombului la 6 ani;

ultimele elemente regăsindu-se în activitatea preșcolară (grădiniță).

În această perioadă e necesar a se iniția momente de socializare cu ceilalți copii, el având nevoie de acest element atât de prezent apoi în educația sa, cu toate că ar trebui să pornim să înțelegem și-apoi să elucidăm situații ca:

- copiii se joacă unul lângă celălalt, dar nu unul cu celălalt;
- repetă „este al meu”, nefiind capabil să împartă ceva cu cineva;
- este capabil să meargă să consoleze un prieten care este trist;
- deposedarea de o jucărie (i se ia) declanșează o stare de plâns, de lovire, de supărare, dar nu ... vorbește;

Un rol important revine în aceste momente de socializare în cadrul:

- familiei;
- bunicilor;
- grupului la care se raportează;
- ambianței din creșă;

astfel încât copilul să crească armonios, dezvoltându-se conform achizițiilor acumulate, neuitând că este foarte important ca el să facă ceea ce știe să facă, să nu-l degrevăm de anumite acțiuni scutindu-l de efort, dar învățându-l comod, iresponsabil și incapabil de a se implica într-un demers educațional.

De aceea, adultul (părinte, puericultor, educator) e bine „să-l învețe pe copil să pescuiască”, nu să-i ofere ... peștele, bucuria reușitei și răsplata morală cuvenită, vor întări pozitiv stima,

imaginea și încrederea de sine a copilului aflat în perioada antepreșcolară.

6.2. Dezvoltarea atașamentului

Dacă am explica ad literam cuvântul – **atașament**, am reține faptul că o persoană se leagă, este strâns legată de altă persoană, chiar dependentă într-o perioadă bine definită, mai scurtă sau mai lungă a celei în cauză.

Dezvoltarea atașamentului la perioada noastră de referință s-ar putea raporta la următorii itemi:

- apare ca etapă e preatașamentului perioada - naștere – 3 luni;
- importantă ca fază de creștere – 3-4 luni;

- apare etapă de sine stătătoare, creând dependență față de mamă sau primele persoane din anturajul apropiat;
- separarea de mamă după cele 7 luni declanșează stări de: revoltă, abandon, apatie, neacceptare;
- se poate atașa și de alte persoane care-i oferă o atenție deosebită sau petrec împreună mai mult timp;
- la 18 luni o urmează pe mama peste tot;
- își amplifică comportamentul de atașare la o vârstă de 2-3 ani când încearcă „să se agațe” de o mână sau de haina mamei.

O mare atenție trebuie acordată acelor copii cu vârsta de până la 3 ani (în cazul nostru) pe care unii-i consideră pachet/**cadou de Crăciun** – îi iau acasă de Sărbători ca să facă ... un

bine. Acești copii aflați în centre de plasament, în spitale, în general, abandonăți, se atașează foarte repede de persoanele noi din jur și „returnarea pachetului/ cadoului” va avea consecințe pe plan emoțional (cât mă implic eu ca adult, ce urmăresc și unde ajung, mai ales când ne numesc: mamă și tată).

În cazul în care în jurul copilului nu se găsesc în general adulți, acesta dezvoltă o formă de atașament față de:

- lucruri (pernițe, scutece, plăpumioară, cămașă);
- obiecte (jucării, tacâmuri, scaune);
- animale (adevărate, imagine, din pluș);

care cu siguranță vor ține și se vor ști ca adevărații lui prieteni.

Dar, să avem mare grijă în ceea ce privește atașamentul copilului față de o persoană și dezvoltarea acestuia, atunci când poate apărea sindromul **bomboanei amare** - în sensul în care la un moment dat el va primi:

- cât;
- când;
- cum;
- unde;

și de la cine recompensa pentru tot și pentru toate, câteodată acest joc fiind periculos, putând aluneca în disfuncții ale întregului sistem educațional al copilului nostru.

6.3. Pregătirea pentru perioada preșcolară

În acest compartiment vom încerca a prezenta pregătirea copilului, din punct de vedere:

- psihopedagogic (implicarea familiei și a creșei);
- socială (raportarea la noul grup social);
- fiziologică (menținerea în parametri optimi a sănătății);

Totodată, viitorul **grădinar** trebuie să aibă 3 ani și să știe să:

- meargă;
- vorbească;
- mănânce singur;
- folosească wc-ul;
- se joace;
- comunice;
- afle cine este;

- cânte;
- se miște;
- alerge;
- fie sănătos;
- coloreze (a nu ieși din spațiu)
- spună/recite mici poezioare;
- se bucure;
- râdă;

și-am putea continua lista, de fapt, o lăsăm ... deschisă, dorind toate cele bune celui care, în timp, a ajuns deja ... mare.

Și cu toate acestea, s-avem grijă a nu-i inocula atât lui cât și părinților, **frica** de grădiniță (ai să vezi tu când ajungi acolo, ce pățești), încercând și chiar reușind a realiza:

- vizite premergătoare la grădiniță;
- cunoașterea viitoarelor educatoare;
- activități asemănătoare;

- activități comune cu grădinița;

astfel încât, **sora cea mică ... creșa**, e luată de mână, acceptată și iubită de **sora mijlocie ... grădinița, cea mare, școala**, așteptându-l mai târziu, peste vreo 3-4 ani.

6.4. Ține minte că ...

Este absolut normal și necesar ca după un asemenea **parcurs de inițiere în activitatea din creșă**, ca **edu-pueri**, adică educatorul-puericul-tor, să rețină ca puncte de reper în demersul său educațional, cel puțin/măcar cele ce vor fi menționate, sub formă de:

A. Model de obiective de dezvoltare pentru copiii mici:

1). Activități zilnice – la sosire

a). sugarul mic:

- zâmbește;
- se întinde;
- răspunde la voci;
- gângurește și bolborosește;

b). sugarul mare:

- face cu mâna „pa”;
- articulează;
- începe să-și dea jos hainele de deasupra;

c). copilul mic:

- spune „pa”;
- umblă cu o poșetă;
- se dezbracă de hainele de deasupra;
- își agață ghiozdanul/ rucsăcelul în

dulăpior;

2). Activități zilnice – la hrănire

a). sugarul mic:

- plânge/ se agită pentru a arăta că îi este foame;
- realizează contactul vizual;

- zâmbește, articulează;
- se întoarce spre sunetele și vocile auzite;
- se întinde spre și ține sticla;

b). sugarul mare:

- arată cu arătătorul și prin gesturi;
- ține o sticlă sau ceașcă în mână;
- mănâncă biscuiți, sau mâncare ce se poate ține cu degetele;

c). copilul mic:

- își comunică verbal foamea;
- se cațără pe scaun;
- mănâncă singur;
- folosește degetul arătător și indicatorul pentru a prinde obiecte mici;
- arată că mai vrea;
- dă nume la mâncăruri;
- își spală și șterge mâinile;

3). Activități zilnice – la schimbarea scutecelor/ toaletă

a). sugarul mic:

- plânge/ se agită pentru a arăta
disconfortul;

- face contact vizual;

- zâmbește, articulează;

- imită sunete;

- se poate rostogoli și lovește cu picioarele;

- apucă obiecte;

b). sugarul mare:

- plânge/ se agită pentru a arăta
disconfortul;

- indică/ gesticulează pentru a arăta că îi
trebuie ceva;

- ajută ridicând fundul și introducând
picioarele în pantaloni;

- răspunde la instrucțiuni;

c). copilul mic:

- poate exprima în cuvinte necesitatea de a fi schimbat sau de a merge la baie;
- cere să fie curat;
- își desfăce nasturii;
- rămâne uscat mai mult timp;
- se spală și șterge pe mâini;
- recunoaște că trebuie să meargă la baie;

4). Activități zilnice – la îmbrăcare

a). sugarul mic:

- gângurește/ bolborosește;
- joacă „cucu-bau”
- începe să-și îndoie brațele și picioarele în mod cooperant;

- se uită la sine în oglindă;
- se uită după obiectele căzute;

b). sugarul mare:

- inițiază jocuri despre îmbrăcare;
- își dă jos îmbrăcămintea mai mărunță;

- ajută la îmbrăcare și la mișcarea brațelor și picioarelor;

c). copilul mic:

- se îmbracă în haine simple și mari;
- numește obiectele de îmbrăcăminte și din cele obișnuite;

- are opinii privitor la materiale, culori și articole de îmbrăcăminte;

- se dezbracă fără sau cu puțin ajutor;

- își numește și indică părți din corp;

- urmează două instrucțiuni simple;

5). Activități zilnice – dormitul

a). sugarul mic:

- plânge/ se agită când este obosit sau voinic;
- se rostogolește;
- recunoaște fețe familiare și obiecte când se trezește;

- anticipează recompensele;

b). sugarul mare:

- ritualul adormirii se prelungește;
- plânge/ se agită când este obosit;
- indică prin gesturi spre leagăn sau zona de somn;

c). copilul mic:

- arată prin gesturi că este obosit;
- spune articulat dorința sau nevoia de somn;
- poate să se opună somnului;
- ajută la efectuarea unor obligații (pune pătura deoparte);

6). Activități zilnice – jocul personal

a). sugarul mic:

- își observă mâinile și picioarele;
- se întinde și apucă jucării;
- șade sprijinit;
- mută jucăriile dintr-o mână în alta;
- își sugă mâna și degetele;

b). sugarul mare:

- își zâmbește sau se joacă în oglindă;
- ajunge să șadă;
- explorează mediul, obiectele;
- se târăște, circulă, și umblă sprijinit;
- mângălește;
- întoarce paginile cărții;
- caută jucăria preferată;

c). copilul mic:

- joacă jocuri simbolice;
- explorează mediul din jur;
- se joacă singur;
- arată afecțiune păpușii și oamenilor;
- colorează și pictează;
- sare;
- demontează și pune la loc lucruri;
- denumește imaginile din carte;

7). Activități zilnice – jocul cu colegii

a). sugarul mic:

- gângurește/bolborosește;
- își manifestă nemulțumirea când i se ia jucăria;

- face contact vizual;

b). sugarul mare:

- explorează obiecte împreună cu alții;
- arată interes pentru colegi;
- inițiază jocuri sociale (cu mingea);

c). copilul mic:

- ascultă povești, ritmuri, muzică;
- completează puzzle-uri simple;
- participă la jocuri simbolice și de rol;
- aruncă mingea la țintă;

8). Activități zilnice – la despărțire

a). sugarul mic:

- poate saluta părinții fericit sau neutru;

- răspunde zâmbind la zâmbetul adulților;
- își recunoaște părinții;
- își controlează capul atunci când e purtat în brațe;

b). sugarul mare:

- poate fi absorbit în activități și să refuze să plece;
- poate să fie ofensat de plecarea părinților și să-i ignore sau să se opună;
- folosește cuvinte ca: mama, pa;
- face cu mâna, spune: la revedere, TAI;

c). copilul mic:

- răspunde la întrebări;
- poate alege sau renunța la o activitate;
- răspunde la întrebări simple;
- folosește pronume personale;

Asemenea adnotări aduc un plus de încredere și responsabilitate, știind că **aici** și **acum** (creșă) au loc **primele achiziții și acumulări**

cognitive, iar modalitatea în care se execută acest proces, este definitorie pentru întreaga dezvoltare bio-psiho-socială a copilului, punându-și amprenta pe viitoarea sa personalitate.

În același registru, vom continua și cu:

B.Etapele generale de dezvoltare ale copilului de la naștere până la vârsta de 3 ani

1). Primele luni de viață (0-8 luni):

a). interesul față de ceilalți:

- Nou-născutul preferă fețele și vocile umane. În primele două săptămâni de viață el recunoaște și preferă să vadă, să simtă mirosul și să audă persoana care are în principal grijă de el.

- Zâmbetul și contemplarea sunt semne evidente ale reacțiilor sociale timpurii. Bebelușul poate iniția și pune capăt acestei comunicări.

- Anticipează ridicarea și luarea meselor și participă la aceste acțiuni mișcându-și corpul.

- Vede adulții și obiectele care îl interesează. Inițiază jocul cu adulții. Întinde mâinile pentru a fi luat în brațe.

b). conștiința de sine:

- Își sugerează degetele și mâna cu putere;

- Își observă propriile mâini;

- Ridică mâna pentru a se proteja de un obiect care vine spre el.

- Se uită la partea corpului în care a fost atins.

- Se întinde după și apucă jucării.

- Bate din palme și își încălzește degetele.

Încearcă să cauzeze producerea de evenimente.

- Începe să deosebească prietenii de străini.

Arată că preferă să fie ținut în brațe de anumite persoane.

c). etapele dezvoltării motrice și coordonării mână-ochi:

- Se folosește de reflexe complexe: caută ceva de supt, se agață de ceva pentru a nu cădea, își întoarce capul pentru a evita rănilor, evită lumina puternică, mirosurile tari și durerea.

- Își bagă mâna și obiecte diverse în gură. Începe să caute obiectele care îl interesează.

- Apucă, dă drumul, reapucă și dă drumul obiectelor.

- Ridică capul, îl ține în sus, stă în fund fără sprijin, se răsucește.

- Transferă și manipulează obiecte dintr-o mână în alta. Se târăște.

2. Copilul între 8-18 luni:

a). interesul față de ceilalți:

- Are manifestări nervoase în preajma adulților necunoscuți.

- Explorează obiecte alături de adulți încercând stabilirea unei realții.

- Cere celor din jur să facă lucruri care îi fac plăcere (să-i aducă jucării, să-i citească povești).

- Se arată interesat de cei de vârsta lui.

- Este atent la limbajul adulților.

- Imită comportamente ale adulților, ca aspiratul, pregătirea mesei, îmbrăcatul, mersul la serviciu, folosirea telefonului.

- Execută jocuri de rol, îngrijind păpușile, jucându-se de-a animalul, conducând mașina sau trenul.

b). conștiința de sine:

- Își cunoaște propriul nume.

- Zambește și se uită în oglindă.

- Folosește deprinderi ale mușchilor mari și mici când e supravegheat de adult. Caută prezența educatoarei.

- Știe să determine petrecerea unor evenimente, dar nu-și asumă responsabilitatea propriilor acțiuni.

- Își dovedește încrederea în sine prin vorbire. Dă comenzi scurte celorlalți.

- Își identifică una sau mai multe părți ale corpului.

- Încearcă să folosească cuvinte ca: eu, pe mine, tu.

c). etapele dezvoltării motrice și coordonării mână-ochi:

- Stă corect pe scaun.

- Se ridică în picioare, stă în picioare, sprijinindu-se de mobilă.

- Merge când e ajutat și chiar și singur.

- Aruncă obiecte.

- Se cațără pe scaune.

- Desenează cu carioci.

- Sare, țopăie și merge înapoi.

3). Copilul cu vârste cuprinse între 18 luni și 3 ani

a). interesul față de ceilalți:

- Este conștient că e privit și analizat de ceilalți.

- Caută scuze în comportamentul celorlalți.

- Își dă seama că cei din jur au drepturi și privilegii.

- Se joacă și explorează cu plăcere împreună cu cei de vârsta lui.

- Începe să vadă beneficiile explorării.

- Se identifică cu copiii de același sex.

- Este mai conștient de sentimentele celorlalți.

- Își controlează impulsurile și manifestările în relațiile cu ceilalți.

- Îi place să se joace în grupuri mici.

- Se implică în jocuri de rol simple cu ceilalți copii: „tu ești bebelușul, eu, mămica”, de-a cumpărăturile, de-a bucătarul, de-a petrecerea.

b). conștiința de sine:

- Este foarte conștient de sine ca individ, răspunde cu NU la unele din cererile adulților.

- Își dovedește că e o creatură puternică și dotată.

- Se auto-evaluează și folosește noțiuni ca: bun, rău, frumos, urât.

- Încearcă să se corecteze.

- Utilizează propriul nume și pe al celorlalți.

- Identifică șase sau mai multe din părțile corpului.

c). etapele dezvoltării motrice și coordonării mână-ochi:

- Mâzgălește cu creionul pe hârtie.

- Urcă și coboară scări. Sare de lungimea unui pas.

- Lovește mingea.

- Stă într-un picior.

- Înșiră mărgele.

- Desenează un cerc.

- Urcă scările cu ambele picioare.

- Folosește foarfecele.

- Trage linii orizontale.

Materialul (înșiruirea, lista, observațiile) nu se dorește a fi „bătut în cuie”, ci un început de a înțelege evoluția copilului acum și mai târziu. Multe din comportamentele descrise, se vor manifesta mai târziu sau mai repede la unii copii. Cele menționate sugerează momentul în care aceste comportamente pot apărea însă nu trebuie interpretat totul în mod rigid.

Deseori, unele comportamente nu apar în ordinea arătată, întâlnindu-le preluate și de alte

interpretări (ex. nou-născutul) tocmai pentru a sublinia relația dintre etapele parcurse.

În acest context, vorbim despre:

1. dezvoltarea comunicării verbale:

- Plânge la durere și stres.
- Zâmbește sau scoate sunete pentru a iniția comunicarea.
- Răspunde la sunetul vocii umane. În prima lună distinge vocile cunoscute de alte sunete. Se uită la fețele oamenilor.
- Folosește comunicarea vocală sau non-verbală pentru a exprima un interes sau a influența petrecerea sentimentelor.
- Scâncește folosind tot felul de sunete. Vorbește singur.
- Înțelege numele persoanelor și obiectelor familiare. Ascultă conversațiile. Râde.

- Pe la 6 luni distinge limbajul folosit acasă față de cel din alte surse.
- Încearcă contact vizual cu cel care are grijă de el.
- Pe la 8 luni își întoarce privirea după un obiect, o minge, de exp. dacă aude pronunțându-se un cuvânt.
- Înțelege mai multe cuvinte decât poate folosi. Se uită la 20 sau mai multe obiecte atunci când sunt identificate verbal.
- Mormăie enunțuri lungi.
- Dă din cap pentru a dezaproba. Spune clar 2-3 cuvinte.
- Privește cu interes imagini din cărți, arată înspre obiecte.
- Utilizează semnele vocale și nu plânge pentru a i se da atenție.

- Începe să folosească cuvinte ca: eu, tu pe mine.
- Combină cuvintele.
- Ascultă o poveste pentru scurt timp.
- Vocabularul său poate ajunge până la 200 de cuvinte.
- Personalizează limbajul folosit. Se joacă de-a ...
- Știe la ce se folosesc majoritatea obiectelor din casă.
- Folosește fraze.
- Folosește adjective și adverbe. Povestește ce i s-a întâmplat într-o zi.

2. percepțiile de timp, spațiu și fizice:

- Se calmează sugându-și degetul.
- Urmărește cu privirea mișcarea lentă a unui obiect.

- Recunoaște traiectoria obiectelor în mișcare (arc, aplecare, alunecare).
- Caută și apucă jucării.
- Se uită după o jucărie căzută.
- Își amintește detalii cu privire la un anumit obiect și îl recunoaște când îl vede din nou.
- Identifică obiecte din diverse perspective.
- Găsește o jucărie ascunsă sub păturică atunci când a observat unde a fost ascunsă.
- Prezice mersul evenimentelor când asistă de mai multe ori la ele.
- Încearcă să facă construcții din cuburi.
- Dacă jucăria e ascunsă sub privirea lui, o caută în locul respectiv.
- Insistă să se joace cu o anumită jucărie chiar dacă ea e ascunsă în locuri care ar putea distra atenția de la acțiunea începută.

- Când urmărește o minge care intră sub canapea, o va recupera înconjurând canapeaua.
- Își bagă pantoful în picior și mâna în mânecă.
- Identifică un obiect cunoscut când e pus într-o plasă alături de alte 2 obiecte nefamiliare.
- Folosește cuvinte ca mâine și ieri.
- Își dă seama ce copil lipsește privindu-i pe cei prezenți.
- Manifestă dorința de independență zicând: eu fac asta.
- Își pune căciulița pe cap sau pantofii de casă în picioare.

3. justețea acțiunilor și utilizarea instrumentelor:

- Își observă propriile mâini.
- Apucă zăngănitoarea dacă e la vedere.
- Lovește obiecte pentru a reasculta sunetul plăcut pe care îl produc.
- Îl îndeamnă pe adult să se joace cu picioarele lui, lovindu-l ușor.
- Când o jucărie cade, continuă activitatea cu ajutorul mâinilor.
- Folosește un băț pentru a putea recupera o jucărie.
- Când se termină melodia cutiei muzicale, folosește cheia pentru a asculta din nou melodia.
- Se folosește de scaun pentru a lua ceva la care nu poate ajunge.
- Împinge ceva sau pe cineva care îi displace.

- Se târăște sau merge pentru a lua un obiect sau a evita ceva.
- Își bagă pantoful în picior și mâna în mânecă.
- Se hrănește cu degetele sau lingura.
- Poate ține cana în mână fără să verse conținutul.
- Când se joacă cu o jucărie în formă de cerc, le ignoră pe cele care au altă formă, grupând numai jucăriile care au o gaură.
- Clasifică, sortează și etichetează obiecte după caracteristicile acestora: ce e tare nu e moale, ce e mare nu e mic.
- Ajută la îmbrăcat și dezbrăcat.
- Utilizează obiecte pe post de ceva (exp – cubul e o mașină, cutia e un autobuz sau o casă).

4. exprimarea sentimentelor:

- Exprimă fără ambiguitate stări de confort sau disconfort.
- Reacționează cu mai multă animozitate la vederea educatoarei decât a altor persoane.
- Poate fi calmat de adultul care îl îngrijește.
- Zâmbește și arată că-i place ceva ca răspuns la stimuli sociali. Îi plac oamenii. Pierderea contactului social produce reacții negative.
- Râde tare.
- Se supără dacă pierde o jucărie.
- Manifestă stări clare de: plăcere, furie, nervozitate sau frică, tristețe, bucurie, dezamăgire, exuberanță.
- Reacționează nervos la prezența străinilor.
- Își demonstrează afecțiunea pentru persoanele familiare prin îmbrățișări, zâm-

bete, întâmpinarea sau atingerea persoanelor repective.

- Este iritat când se desparte de cel care are grijă de el.
- Exprimă sentimente negative.
- E mândru și plăcut impresionat de ceea ce reușește să facă.
- Arată o afecțiune profundă față de părinți.
- Îi place să i se dea atenție.
- Își manifestă profund conștiința de sine.
- Manifestă sentimente și comportamente agresive deseori.
- Are toane și trece de la o stare la alta; de la încăpățânare la nemulțumire.
- Îi este frică de diverse lucruri: întuneric, monștri.
- Își controlează emoțiile mai bine.
- E conștient de propriile sentimente și ale celorlalți.

- E mândru când creează sau lucrează la ceva.
- Își exprimă mai des sentimentele verbal și prin jocuri simbolice.
- Arată preocupare față de cei din jur.

În această structură, am considerat că e necesar ca **Edu-Pueri, să țină minte** că în intervalul de la 0 la 3 ani puiul de om trebuie să crească sănătos și iubit.

Cap. 7 - Cânt și spun poezii

7.1- Cântece, cântecele

7.2- Poezii, poezioare

7.1 - Cântece, cântecele

Am surprins pentru această vârstă antepreșcolară, câteva cântece accesibile și plăcute copilului, astfel încât dezvoltarea vocabularului să se poată realiza și sub o asemenea formă creativă, ele reprezentând doar... începutul.

1. MELC, MELC- CODOBELC

Melc, melc, codobelc
Scoate coarne bourești,
Si te du la baltă,
Si bea apa caldă,
Si te du la Dunăre,
Si bea apa tulbure.
Si te suie pe buștean,
Si mănâncă leuștean.

2. PODUL DE PIATRĂ

Podul de piatră s-a dărâmat
A venit apa și l-a luat
Vom face altul pe râu în jos
Altul mai trainic și mai frumos

3. LUNĂ NOUĂ

Lună, Lună nouă
Taie pâinea-n două
Și ne dă și nouă,
Tie, jumătate,
Mie, jumătate,
La lume, bucate.

4. CĂLDĂRUȘA PLINĂ

Căldărușă plină,
Haidem în grădină
Unde am o floare
Ce-o să crească mare
Dacă e stropită
Și e îngrijită.

5. DESCHIDE URECHEA BINE!

Deschide urechea bine
Să vedem ghicești ori ba,
Cine te-a strigat pe nume
Hai ghicește, nu mai sta!

6. PLOAIA

Treci ploaie, călătoare
Că te-atinge sfântul soare
Și-ți taie picioarele
Cu un mai, cu un pai,
Cu trei fire de susai,
Și sabia lui Mihai.

7. PITICII

Noi suntem piticii
Piticii, voinicii
Piticii, bărboșii
Cu scufițe roșii
Mergem in pădure,
După fragi si mure,
Păsări frumușele
Sa zburdăm ca ele.

8. CĂRĂMIDĂ NOUĂ

Cărămidă nouă,
Dă, Doamne să plouă,
Cărămidă veche
Dă, Doamne să-ncete.

9. CU CIOCAN ȘI CLEȘTIȘOR

Cu ciocan și cleștișor,
Lucrăm toți, lucrăm de zor.
Cuiele le potrivim,
Cu nădejde le lovim.
Poca, poca, poca, poc
Poca, poca, poca, poc.
Gata-i casa, măi băieți,
Are acoperiș, pereți
N-are ușă, cum intrăm?
Haideți, iute s-o lucrăm!
Poca, poca, poca, poc,
Poca, poca, poca, poc.

10. MĂMĂRUȚA

Mămăruță, ruță
Suie-mă-n căruță
Ura, ura, tot la vale,
Pe mătă călare.

11. NINGE

Ninge, ninge,
Ninge-ncetișor,
Cade, cade,
Câte-un fulg ușor,
Hai copii la săniuș,
Să ne dăm pe derdeluș!
Hai copii la săniuș,
Să ne dăm pe derdeluș!

12. NINGE

Și iar ninge,
Vântul plânge,
Ninge pe uliță-n sat,
Viscolește,
Frigul crește,
Gerul toate a-nghețat!

13. ȚĂRANUL E PE CÂMP

Țăranul e pe câmp – bis
Hei, hei drăguții mei,
Țăranul e pe câmp.
El are o nevasta - bis
Hei, hei drăguții mei,
El are o nevasta.

Nevasta un copil – bis

Hei, hei drăguții mei,

Nevasta un copil.

Copilul, o pisică – bis

Hei, hei drăguții mei,

Copilul, o pisică.

Pisica prinde șoareci – bis

Hei, hei drăguții mei,

Pisica prinde șoareci.

Șoarecii mănâncă brânză – bis

Hei, hei drăguții mei,

Șoarecii mănâncă brânză.

Brânza o fac ciobanii – bis

Hei, hei drăguții mei,

Brânza o fac ciobanii.

Ciobanii de la oi – bis

Hei, hei drăguții mei,

Ciobani de la oi.

Oile de la munte – bis
Hei, hei drăguții mei,
Oile la munte.

14. CĂSUȚA DIN PĂDURE

În pădurea cu alune,
Aveau casa doi pitici,
Vine pupăza și spune
Vreți să stau și eu aici?
Pu-pu-pu/ pu-pu-pu/
Vreți să stau și eu aici?   bis

A venit și o broscuță,
Hop, hop, hop, sărind mereu
Dac-aveți loc în căsuță
M-am gândit să stau și eu.
Oac, oac, oac/ oac-oac-oac/
M-am gândit să stau și eu.   bis

Șoricelul strigă-ndată
Iată și eu am venit,
Casa voastră e curată
Noroc, bine v-am găsit.
Chiț-chiț-chiț/ chiț-chiț-chiț/
Noroc bine v-am găsit.   bis

Și-n căsuța cea drăguță
Stau cei cinci prieteni mici,
Șoricelul și-o broscuță,
Pupăza și doi pitici,
Tra-la-la/ tra-la-la/
Stau cei cinci prieteni mici.   bis

7.2. Poezii, poezioare

Prezentă în activități dar și serbări, poezia aduce cu sine, bucurie, copilărie și multă iubire, chiar dacă emoțiile inerente îi fac să uite un cuvânt sau un vers. Important este exercițiul și dorința de cunoaștere și prin vers de poezie. Sunt doar câteva ce pot constitui doar un început în ale comunicării și relaționării cu ceilalți.

1. TOAMNA

Toamnă tu ne aduci,
Multe fructe dulci
Gutui, nuci și mere,
Struguri, prune, pere.

2. GHIOCEL, MITITEL!

Ghiocel, mititel
Gingaș, alb și
frumușel
Din zăpadă când tu
crești

Mândru, vesel ne
zâmbești
Ghiocel, mititel
Gingaș, alb și
frumușel
Tu vestești în toată
țara
Că sosește
primăvara.

3. ACUL

Eu sunt acul, micul ac
Și de toate știu să fac
Fac copiilor scufițe
Șorțuri, fote și
rochițe

Boneței pentru
mătușă
Și cămașe la
păpușă.

4. FRUNZELE

Dezbrăcate și
brumate,
Au să cadă, toate,
toate,
Dar veni-va
vremea bună,
Să se legene-n
furtuna.

5. CĂȚELUȘ CU PĂRUL CREȚ

Cățeluș cu părul creț
Fură rața din coteț
El se jură că nu fură,
Dar l-am prins cu
rața-n gura.

6. MERGE RAȚA CĂTRE LAC

Merge rața către lac
Și tot face: mac-mac-
mac!
O broscuță săritoare
Oac-oac, oac-oac
Cat și eu un gândăcel
Pentru puiul mititel

Mac, mac, mac,
Și oac, oac, oac,
Mac, oac, mac.

7. PLOAIA

Pic-pic-pic și iarăși
pic
Ploaia rece bate-n
geam
Pic-pic-pic și iarăși
pic.
Nu mai e frunză pe
ram
Aoleu, am înghețat.
Pic-pic-pic și iarăși
pic.
Intră-n casă soare

Pic-pic-pic și iarăși
pic
Că și tu ești mititel
Pic-pic-pic și iarăși
pic.

8. GOSPODINA

(Otilia Cazimir)

O furnică duce-n
spate
Un grăunte jumătate.

– Încotro fugi,
surioară?
– Ia, mă duc și eu la
moară!

Și-s grăbită, și-s
grăbită,
Că mi-i casa
negrijită,
Și mi-s rufele la
soare,
Și copiii cer
mâncare...

Nu, la noi în mușuroi
Nu e timp pentru
zăbavă:
Că de n-am fi de
ispravă,
Ar fi vai și-amar de
noi!

9. CINCI PITICI

(degetele de la mână)

Cinci pitici, cinci
pitici
Căt, îi vezi de mititei
Faci cu ei, tot ce vrei
Un, doi, trei, patru,
cinci,
Scrii, joci mingea,
împletești
Si palate construiești.
Cinci pitici, cinci
voinci,
Faci cu ei, tot ce vrei
Un, doi, trei, patru,
cinci.

10. MASĂ MARE

(Otilia Cazimir)

Două găște fac găluște
și găina dă făina
Un boboc suflă-n foc
Iar cocoșul sus pe plită
Învârtește o clătită
Caldă, caldă, rumenită.
Și când toate-au fost gătate
Curca lată și gușată
A dat fuga la vecin
S-a ducă oala cu vin
Un motan, ce sta pitit
A mâncat tot ce-a găsit.

11. FETIȚA ȘI PĂPUȘA

Fiecare pui
Are mama lui.
Și eu tot așa
Am mămica mea.
Am o păpușă,
Uite așa de mica!
O-ngrijesc mereu
Că-i sunt mamă, eu.

Vine ploaia, bine-mi
pare.

Vine ploaia, bine-mi
face,
Spicul plin acum se
coace,
Spicului răcoarea-i
place
Vine ploaia, bine-mi
face.

12.VARA (G, Coșbuc)

Vine ploaia, bine-mi
pare,
În grădină, am o floare,
Ploaia o va crește mare,

**13. BALADA UNUI
GREIER MIC**

(G. Topârceanu)

- fragment -

Din căsuța lui de
brumă
A ieșit un greieruș
Negru, mic, muiat în
tuș
– Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să
mai vii
Înainte de Crăciun,
Că puteam și eu să
adun
O grăunță cât de
mică

Ca să nu cer
împrumut
La vecina mea
furnică,
Fiindcă nu-mi dă
niciodată,
Și apoi umple lumea
toată
Că m-am dus și i-am
cerut...
Dar de-acuș,
Zise el cu glas sfârșit
Ridicând un picioruș,
Dar de-acuș s-a
isprăvit...
Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Tare-s mic și necăjit!

14. CULORILE

(M. D. Pașca)

Roșu- mărul,
Galben- soarele
Albastru- cerul,
Spune verdele, ierbii,
Maro- copacul,
Negru- hornarul
Și uite, gata
Îmi spune tata.
Creioanele dăruite-n dar
Stau cumiști în...
buzunar.

15. PISICUȚA

Pisicuța stă la soare
Și se linge pe
picioare
Dă din cap, din ochi
clipește
Și mustața-și
netezește
Miau, miau, miau,
miau
Eu în casă nu mai
stau, miau!

16. CASA NOUĂ

(Otilia Cazimir)

Coțofana jupâneasă
Iată că își face casă:
Luni- surcele cară,
Marți- își face scară,
Miercuri- pune
geamuri,
Joi- tavan din ramuri,
Vineri- podul
văruiește,
Sâmbătă- casa
gătește,
Duminică- odihnește.
-Coțofană jupâneasă
Mă primește la tine-n
casă?

17. OMUL

DE ZĂPADĂ

Ce-i atâta gălăgie
Colo'n margine de sat?
Chiuind de bucurie
Mulți copii s-au adunat
Ia te uita, toți grămadă,
Nalță omul de zăpadă.
Din cărbuni i-au pus doi
ochi,
O tigaie cenușie
Ține loc de pălărie
Și o țoală-i e cojocul,
E hazliu, bată-l norocul!
Parca-ar fi de
jucărie!

HAI SĂ ÎNVĂȚĂM REPEDE SĂ NUMĂRĂM

(M. D. Pașca)

18. 1

Bum

2

Pisoi

3

Ardei

4

Teatru

5

Arici

6

Case

7

Lapte

8

Compot

9

Plouă

10

Trece

19. 1, 2, 3, 4

Am în oală

lapte acru

5, 6, 7, 8

Pentru Pisu

este tot

9, 10

De foame-i

trece.

20. NUMĂRĂ CU NOI

Numără cu
noi,

Dacă vrei, din
doi în doi.

2, 4, 6

Toate sunt
frumoase

8, 10

Dimineața este
rece.

21. 1, 2

Joacă-te cu
noi,

3, 4, 5

Plici, plici,
plici,

6, 7

Duci mâna la
spate

8, 9

Bați din palme
două

Și apoi **10**

La dans se trec

22. 1, 2, 3

Floarea e de tei
4, 5, 6

Lăbuș roade
oase

7, 8, 9

Doamne, ce
mai plouă

10

Vremea trece

23. 1, 2, 3, 4, 5
Am văzut niște
pitici

6, 7, 8, 9, 10
Se spălau cu
apă rece.

6, 7, 8, 9, 10
Se scăldau în
apă rece

24. 1, 2, 3, 4
Hai la teatru

5, 6, 7, 8

Hai la joc

9, 10

Timpul trece.

25. 1, 2, 3, 4, 5
Am văzut niște
pitici

Deci, atenție!

Cele de față (începând cu capitolul nr.1 și inclusiv nr.7) pot reprezenta un început privind cognoscibilitatea copilului în perioada creșei. Totuși, trebuie în permanența să se țină cont de particularitățile sale de vârstă, atunci când apar și sunt necesare achizițiile ce acumulate în timp, vor reprezenta egalitatea între vârstă cronologică și cea psihologică în momentul de raportare a acestuia la comunitatea și grupul lui de proveniență

Bibliografie

- 1) Așgian B. (2002) – *Ce trebuie să știm despre dezvoltarea sănătoasă și armonioasă a copiilor noștri*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș;
- 2) Bonchiș E. (2004) - *Psihologia copilului*, Ed. Universității Oradea, Oradea;
- 3) Bacharan N., Simonnet D. (2000) - *Cum să explicăm iubirea copiilor noștri*, Ed. Trei București;
- 4) Bordeaut C. (2007) - *Ghidul părinților*, Ed. Karotour, București;
- 5) Campbell R. (2001) - *Educația prin iubire*, Ed. Curtea Veche, București;
- 6) Chapman G., Campbell R (2011) – *Cele cinci limbaje de iubire ale copilului*, Ed. Curtea Veche, București;

- 7) Dolto Fr. (2005) - *Ce să spunem copiilor*, Ed. Trei, București;
- 8) Dumonteil – Kremer C. (2004) – *Cum să vă disciplinați copiii*, Ed. Cosmos, București;
- 9) Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009) – *Educația Timpurie*, Ed. Paralela 45, Pitești;
- 10) Lopez G. (2000) – *Violențele sexuale asupra copiilor*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca;
- 11) Lavrig, G. M. (2017) – *Cuvintele din spatele tăcerii (Strategii de intervenție educațională utilizate în recuperarea copilului autist integrat în învățământul de masă)*, Ed. Miniped, București
- 12) Morand de Jouffrey P. (1998) – *Psihologia copilului*, Ed. Teora, București;
- 13) Orban A. (2006) – *Dacă îți pasă de copilul tău*, Ed. All, București;

- 14) Pașca M.D. (2008) – *Povestea Terapeutică*
Ed. V& Integral, București;
- 15) Pașca M.D., Tia T. (2007) – *Psihologia și Consiliere pastorală*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia;
- 16) Pașca M.D. (2016) – *Dăruind... povești*,
Ed. Ardealul, Tg. Mureș;
- 17) Pașca M.D., Banga E. (2016) – *Terapii ocupaționale și arte combinate- repere creative*, Ed. University Press, Tg. Mureș;
- 18) Preda V. (2007) – *Elemente de psihopedagogie speciala*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca;
- 19) Papz Cighir R. (2006) – *Îngrijirea sugarului și a copilului*, Ed. Kreativ Tg. Mureș;
- 20) Rufo M. (2002) – *Frați și surori, Boală a iubirii*, Ed. Sigma București;
- 21) Roudinesco E. (2006) – *Familia în dezordine*, Ed. Trei, București;

- 22) Sauve C. (2006) – *Copilul hiperactiv*, Ed. House of Guides, București;
- 23) Schaffer R. (2007) – *Introducere în psihologia copilului*, Ed. ASCR Cluj-Napoca;
- 24) Shapiro S., Skinulis K., Skinulis R. (2005) – *Cum devenim părinți mai buni*, Ed. Humaitas, București;
- 25) Șchiopu U., Verza E. (1981) – *Psihologia vârstelor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București;
- 26) Tomșa Gh. (2005) – *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, Ed. Didactică și Pedagogică, București;
- 27) Venn M., L. Cripe Woods J. – *Creating Child – Centered programs for Infants and Toddlers*, Washington DC, Children's Resources International.

